

Ali se more Italija ubraniti komunizma

Kongres italijanske Krščanske demokrati-
je, ki se bo sestel ta mesec v Neaplju, je va-
žen dogodek ne le za Italijo, temveč vzbuja
veliko zanimanje tudi v inozemstvu.

Gre namreč za prihodnost stranke, o kate-
ri vemo, da je 7. junija 1953 sicer zgubila
precej glasov, a združila ob teh volitvah
kljub temu okoli sebe nič manj ko 11 milijon-
ov državljanov. Tako ogromnega števila vo-
lilcev ni imela nobena druga stranka v Itali-
ji. Iz njene srede izhajajo vlade, na njej slo-
ni odgovornost za bodočnost države.

Po 7. juniju je Krščanska demokracija za-
šla v težave: čeprav je najsilnejša stranka v
republikah, ji vladanje ne gre več gladko od-
rok. V parlamentu razpolaga le z malo veči-
no. Zadostuje, da se nekaj poslancev prehladi
ter ostane doma, pa je vlada v manjšini.
Tako ni mogoče trajno in varno vladati.

Naravno je zato, da se sedaj trudijo, ka-
ko bi našli izhod iz nestalnega in nevarnega
položaja. Ker jim zavezništvo z malimi sku-
pinami liberalcev, socialnih demokratov in
republikancev ne zadostuje, je padel pred-
log, naj Kršč. demokracija pritegne k sode-
lovanju v vladi in parlamentu še katero moč-
nejšo stranko.

Predsednik poslanske zbornice Giovanni
Gronchi pravi, da se je treba združiti z Nen-
nijem. Edino tako bo Nenniju omogočeno,
da se odtrga od Togliattija in Moskve, da
se odpove ideji marksistične diktature ter
pridruži braniteljem demokracije. Kdor
Nennija odbija, ga sam sili v naročje Togliat-
tiju in v odvisnost Kremlja.

Povsem drugačnega mišljenja so seveda
krščansko-demokratični desničarji: zveza z
Nennijem je pogubna, ker je njegova stran-
ka odločna nasprotnica skupne evropske voj-
ske in Atlantske zajednice. Nenni bi spravil
Italijo v spor z zunanjim svetom in jo po-
gnal v popolno osamljenost. Če že potrebuje
novih zaveznikov, naj jih Krščanska demo-
kracija išče pri monarhistih in zmernih mi-
sinovcih. Ustanovi naj se velika zveza vseh
»narodno čutečih« antikomunističnih strank,
pa bo imela vlada v parlamentu zanesljivo,
čvrsto večino.

Odpor mladine

Borba med levičarskimi in desničarskimi
strujami traja v katoliškem taboru Italije že
dolge mesece. Posebno mladina se vztrajno
odločno upira, da bi Krščanska demokra-
cija šla na desno, se zvezala z monarhisti ali
celo z misinovci ter si tako odtujila kmetsko-
delavske množice. Spor v Katoliški akciji je
bruhnil na dan pred nekaj meseci, ko je bil
predsednik mladinskega gibanja 29-letni
zdravnik Mario Rossi prisiljen odstopiti.
Kakšno je mišljenje mladine, je jasno pove-
dano v knjigi, ki jo je dr. Rossi kmalu za-
tem objavil. »Treba je podpirati reveže, z

njimi živeti, jim stati ob strani! Mladina no-
če, da bi se zaradi politične taktike zadrževal
socialni napredek. Evangelij nas ni učil,
naj iščemo političnih privržencev ali brani-
mo denar bogatašev. Dela pravičnosti in kr-
ščanske ljubezni so važnejša kakor vse sta-
novske predprave. Zasebna kapelica, sezi-
dana v gosposki palači, ne bo na dan sodbe
zadostovala hišnemu posestniku, da reši svo-
jo dušo. Stati moramo na strani revežev, da
ne padejo pod vpliv čisto materialističnih
ideologij.«

V dokaz, da se z drjem Rossijem popolno-
ma strinjajo ter ne odobravajo stališča pro-
fesorja Gedde, je takoj za Rossijem javilo
svoj odstop še 20 mladinskih voditeljev iz
Katoliške akcije

Odločen nasprotnik desničarskih teženj v
Krščanski demokraciji je tudi danes že v sve-
tovni javnosti znani

florentinski župan La Pira

Tujina je postala nanj pozorna konec pre-
teklega leta, ko so lastniki jeklarne Pignone
v bližini Florence iznenada odpustili iz služ-
be 1700 delavcev. Ker imajo ti večinoma že-
ne in otroke, je bilo 6000 do 7000 ljudi čez
noč na cesti.

Jurij La Pira, ki ga radi njegove nesebič-
nosti in verske gorečnosti imenujejo župana-
svetnika, je odredil, naj se brezposelnim de-
lavcem izplačujejo neprikrajšane mezde iz
občinskih sredstev in dobrodelnih skladov,
ki jih je mesto dobilo od Vatikana. Odobril
je nadalje sklep delavcev, da zasedejo s silo
tovarniške obrate, in poskrbel, da se je na
velikem dvorišču tvornice darovala slovesna
sv. maša, katere se je sam uradno udeležil.
Delavci, v veliki večini komunisti, so ob po-
vzdigovanju vsi poklekli.

Po Italiji se je razlegel klic, da je La Pira
komunist, nekateri so zahtevali od vlade, naj
ga vtakne v ječo. Z nasilnim zasedanjem to-
varn — so vpili — se ne rešuje vprašanje
brezposelnosti!

»Mogoče smo se zmotili,« — je odvrnil La
Pira — »toda glavno je, da se krščanska lju-
bezen do bližnjega dokaže s stvarnimi social-
nimi dejanji. Naredili smo le, kar smo po na-
uku evangelija bili dolžni storiti. S svojim
nastopom je prisilil podjetnike, da so tovar-
no s pomočjo vlade tehnično izpopolnili ter
jo tako ohranili v popolnem obratu.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE

O tržaškem vprašanju

pišejo listi vse mogoče stvari. Danes pravijo,
da pridejo pod Jugoslavijo Bazovica in Hro-
vatini, jutri, da Dolina in Repentabor, dan-
es, da dobi Jugoslavija novo pristanišče v
bližini Kopra, jutri spet svoboden pas v tr-
žaški luki.

Kdo naj se v tej zmešnjavi spozna? Novi-
narji v resnici ne vedo nič, saj so razgovori
strogo tajni. Ker pa morajo nekaj pisati, po-
birajo okoli govorice.

Naši bralci naj zaupajo Novemu listu. Ta
pove, kaj je resnica in kaj govorica in kaj
le naše nemerodajno mnenje. Ljudstva ne
bomo begali.

Metha Gabrijelčič

nastopa v glavni vlogi slovenskega filma Ves-
na, ki so ga vrteli v Trstu.

Gabrijelčičeva je 20-letna slušateljica stav-
barstva na visoki šoli v Ljubljani. Njen oče
je iz goriške okolice in se je moral — kakor
številni drugi Slovenci — umakniti pred fa-
šističnim nasiljem čez mejo.

K filmu je prišla čisto slučajno: pri izho-
du iz ljubljanskega kina Union jo je zagle-
dal režiser in vprašal, ali bi ne poskusila.

Živ dan še ni bila na odru, sedaj pa obču-
dujejo v Nemčiji milijoni njen dekliski čar.

AVSTRIJCI SE JEZE NA BARTOLIJA

V tržaški občini je pokopanih 5.500 av-
strijskih in nemških vojakov iz zadnje voj-
ne. List »Salzburger Nachrichten« pravi, da
so njihovi grobovi tako zapuščeni, kakor ni
navada v omikani deželi.

Župan Bartoli da se zanje nič ne briga,
čeprav je član Krščanske demokracije, ki bi
morala imeti vsaj nekaj razumevanja za gro-
bove umrlih kristjanov.

ZENEVSKA KONFERENCA IN TRST

Mladinsko zastopstvo tržaških independentistič-
nih strank je bilo v Zenevi, kjer je opozorilo razne
diplomate na željo tržaškega ljudstva po ohranitvi
Svobodnega tržaškega ozemlja. Posebne spomenice
je izročilo predvsem predstavnikom štirih veselil.

**Kdor hoče Novemu listu resnično
pomagati, naj postane njegov naroč-
nik. Od same razprodaje v trafikah
list ne more živeti. Obstal in napre-
doval bo le, če ga bodo podpirali
številni naročniki. Bralke in bralci,
sedaj je čas, da jih nabirate. Poma-
gajte sosedom in znancem izpolnje-
vati položnice!**

Manj ko tramvajski listek

V Italiji in na Štotoju se delavci že delj časa bore za povišanje plač. Preteklo soboto je prišla iz Rima vest, da je stvar urejena.

Trst, ki je bil doslej v 1. draginjski kategoriji, so postavili v tretjo in stoji sedaj niže od malih podeželskih mest, kakor Como, Crema in Massa Carrara.

Plačo hočejo povišati za 2 liri in 35 stotink na uro. Kdor dela 8 ur, dobi dnevno 18 lir in 80 stotink več, dve liri mu torej še manjkata za tramvaj.

Povišek je lep, delavci bodo lahko poslali družino na počitnice ali si kupili hišico z vrtom.

Proti smešnemu povišku so se seveda uprli in sklenili stavkati v tržaških in tržiških ladjedelnicah.

Tržačani v Port Saidu

Prispela je kartica, ki pravi, kaj so naši izseljenci naredili, ko jih je na poti v Avstralijo pripeljala ladja v Port Said. Pri prihodu so sedli v kočije in hajd arabskimi fijkarji po mestu.

Manjkala je samo še harmonika in štefan terana, ki gasi žejo in preganja domotožje.

Stavka proti domačinom

Za časa Hitlerja in Mussolinija se je moralo izseliti iz južnega Tirolskega tudi mnogo delavcev. Po vojni je izšel zakon, da se lahko vrnejo domov in v javne službe, iz katerih so bili pregnani.

Tako so pred kratkim hoteli namestiti 21 nemških delavcev spet v elektrarnah v Bocnu in Meranu, a glej, priseljeni italijanski delavci so se odločno uprli. Zagrozili so s stavko, če dobe domačini službe.

Stvar je grda posebno zato, ker hi ne bil noben Italijan odslovljen, saj so elektrarne potrebovale nove delovne sile.

Ravnateljstvo se je ustrašilo, domačini so ostali na cesti, krivica je zmagala.

Muhe lovijo

V Zenevi ob Lemanskem jezeru se je zbralo zaradi pogajanj o Aziji silno ljudi. Odposlanstvo vsake države je vzelo s seboj cele trume strokovnjakov, tipkarice, novinarje, detektive, šoferje, služabnike in celo filmske fotografe. Izračunali so, da se je okoli diplomatov nateplo nič manj ko 3500 ljudi. V resnici pa odloča o vsem le pet oseb.

Največ je seveda časnikarjev, ki so prišli iz vseh delov sveta. Med dolgimi tajnimi pogajanjmi so brez posla in ne vedo, kako bi si pregnali čas. Nekateri love po mizah muhe.

V zadnji številki smo priobčili vest, da je zapadna Nemčija izdala zakon, po katerem naj bi se izplačala odškodnina tudi našim ljudem, ki so trpeli škodo zastran nacionalsocialističnega preganjanja.

V uredništvo sta dospeli dve pismi naših bralcev, v katerih je rečeno, da je naša vest na žalost najbrž zmotna. Eden prilaga dopis, ki ga je 4. junija t. l. prejel od generalnega nemškega konzulata v Milanu, kjer beremo, da imajo pravico do odškodnine le osebe, ki so imele bivališče v Nemčiji pred 1. januarjem 1947.

Dva druga naša bralca sta pa prejela od istega konzulata drugačne informacije. Čeprav pred 1. januarjem 1947 nista imela bivališča v Nemčiji, ker sta se takoj po vojni vrnila v Trst, jima je nemški konzulat dostavil tiskovine z navodili in ju pozval, naj jih izpolnita. Konzulat je bil mnenja, da imata pravico do odškodnine.

Da bi se važna zadeva razčistila, smo se obrnili za pojasnila na nemško zunanje ministrstvo v Bonn. Ko prejmemo odgovor, ga bomo priobčili našim bralcem.

Trije odvetniki-branitelji pravic črncev si veselo stiskajo roke, ko slišijo, da je vrhovno sodišče Združenih držav proglasilo enakopravnost črncev z ostalimi državljani v javnih šolah.

STO LET SO ČAKALI

V mnogih pokrajinah Amerike je bilo doslej črnecem prepovedano obiskovati iste šole kakor državljanom bele kože. In vendar plačujejo črneci davke kakor ostali državljani, prelivajo kri za domovino kakor drugi.

Sedaj je vrhovno sodišče Združenih držav razglasilo, da je tako ravnanje s črneci protizakonito. Pravijo, da je ta razsodba najvažnejša, kar jih je bilo izdanih zadnjih 100 let v obrambo enakopravnosti med ameriškimi državljani. Kako počasi se uveljavlja človeška pravica!

Velik neuspeh

Diplomati si v lepi Zenevi že dolgo belijo glavo, kako bi vrnili mir Indokini in zedinili Korejo, kjer je pustilo svoje kosti več ameriških vojakov kakor na vseh bojiščih zadnje vojne.

Po večmesečnem prerekanju so se pogajanja o Koreji razbila. Pravi vzrok je v tem, da bi vsak rad obdržal vsaj to, kar je s krvjo priboril: komunisti severno Korejo, Singman Rhee in zapadnjaki južno. Vsi se boje resnično svobodnih volitev, ki naj združijo deželo.

Ob razidu so se k sreči obvezali, da ostane premirje v veljavi. Svet je celo s tem zadovoljen, saj je v Koreji teklo že dovolj človeške krvi.

Zbogom vojaški konji

V armadi bodo služili konji samo še za parade, mogoče še za prevažanje tovorov v neprehodnih hribih. Konjenica spada danes že v zgodovino.

Zato pa bodo tudi izginile vojaške konjušnice in v Italiji že delajo načrte, kako bodo izročili kmetijstvu 7.200 hektarov zemljišč, ki so doslej služila kot vzrejevališča konj v Montemaggiore (Rim), Persano (Salerno).

PRETIRANO STRANKARSTVO

V Franciji je padla vlada ravno v trenutku, ko se na mirovnem zasedanju v Zenevi odloča usoda francoske Indokine. To je že 18. povojna vlada v Parizu. Vsaka je bila na oblasti približno 6 mesecev. Kaj bi se zgodilo s podjetjem, kjer bi menjali vsakih 6 mesecev ravnatelje? Slo bi naoben. Slično je z državo.

Strankarska zagrizenost in razcepljenost sta, Franciji vzeli že mnogo vpliva v svetu ter izpodkopala ugled njenemu parlamentu in ideji demokracije.

Rommelova vdova

se je vrnila iz Afrike, kjer je videla film, ki opisuje vojna dejanja njenega pokojnega moža maršala Rommela.

Pohvalila je Afrikance, da vestno skrbijo za grobove padlih nemških vojakov.

Strašne mravlje

so se pojavile v Parizu. Vse zgrizejo in požrejo. Imenujejo jih Saintoge termite in jih je toliko, da jih niso mogli uničiti. Mravlje so krive, da se je v Parizu zrušilo 1860 sten in stropov.

MATERINSKA LJUBEZEN

V Londonu živi gospa, ki je že od rojstva brez rok. Kljub temu se je omožila in pred kratkim povila — sedmega otroka.

Gospa Phillis Lumbeg se je naučila opravljati skoro vsa dela z nogami. Z njimi šiva, piše in tudi umiva najmlajšega sinčka. To zmore samo neizmerena materinska ljubezen.

PREDOBRO SE JIM GODI

Filmske igralko so večinoma silno izbirčne v oblekah. Lepotica Ava Gardner je znana po tem, da se rada prav pogosto preobuje. V svojem zadnjem filmu »Bosa grofica« je menjala 26 parov čevljev.

Koliko nagih in lačnih ljudi je pri tem na svetu!

ZOPET NOVO LETALO

so izdelali v Združenih državah. Dvigne se navpično kakor helikopter in ima lastnosti letala na reakcijski pogon. Ko pristane, se postavi na rep.

NEKAJ ZA DAVKOPLAČEVALCE

Nepodpisani davkoplačevalec je poslal davkarji pismo, v katerem priznava, da je pred desetimi leti naredil jažno davčno prijavo in da od tedaj ne more več po noči mirno spati. Pismu je priložil 50 ti-soč lir in te-le besede: »Ce niti sedaj ne bi mogel mirno spati, vam pošljem, kar je še ostalo.«

Z levičarji je potegnila večina škofov

(Nadaljevanje s 1. strani)

La Pira se ni dal niti najmanj oplasiti od groženj in obrekovanja svojih številnih nasprotnikov. Ko so ga klevetali, da je komunist, se je obrnil na škofo Italije in Vatikan in prosil, naj povedo svoje mnenje.

Nadškofa v Florenci ni bilo treba prepričevati. Ko so bili napadi na La Piro najbolj strupeni, se je kardinal Della Costa podal v mestno hišo in objel župana z besedami: »Sem z vami in resnico, ne morem drugače. Bog vas blagoslovi!« Nadškof iz Bologne kardinal Lercaro se je pripeljal posebej v Florenco, da se z La Piro pogovori in ga moralno podpre. Županu-svetniku je poslalo bodrilna pisma nič manj ko 230 škofov. Ker jih je v republiki vsega približno 300, lahko rečemo, da so se škofo Italije postavili na stran levičarjev v Krščanski demokraciji. Iz Vatikana je prispelo pismo monsignorja Montinija, v katerem je rečeno, da se papež »živo zanima za dejavnost«, ki jo razvija La Pira.

Mnenje škofov je zelo važno, ker so v stiku z ljudstvom in imajo priliko opazovati od blizu razpoloženje množic. »Hladna in kruta sebičnost,« je pisal škof iz Casale, »s katero ravnajo pogostoma v Italiji z ubogimi delavci, je najzanesljivejši način, kako pomagati komunizmu do zmage.«

Polemika med La Piro in don Sturzom

Stari in ugledni don Sturzo se, kakor smo rekli, tudi ne strinja z La Pirovimi nazori. Sredi maja je napisal članek, v katerem pravi, da se La Pira zavzema v bistvu za državni socializem. Država naj odpomore vsakemu zlu. Odpravi naj brezposelnost delavcev, vodi naj vse gospodarstvo, postane naj vse-mogočna. Kje ostane svoboda državljanov?

Dokler mi da Bog živeti — vzklika Sturzo — se bom boril proti totalitarni državi.

La Pira je odgovoril don Sturzu takole: v Florenci je bilo marca tega leta 9.714 brezposelnih, 3000 družinam je bilo odpovedano stanovanje, 17.000 ljudi ima ubožno spričevalo. Občina mora podpirati vsega 37.000 oseb. Kaj naj kot župan odgovorim, ko me ljudje prosijo dela in kruha? Kako naj ravnam z ljudmi, ki leže »ranjeni na tle« kakor oni Samaritanec, o katerem govori evangelij? Ali naj rečem: »Oprostite, ne morem pomagati, ker sem nasprotnik državnega totalitarizma?«

Ce bi se tako izmikal, bi se obnašal kot farizej, bi ravnal protikrščansko. Po nauku evangelija je treba stopiti s konja, poskrbeti za ranjenca — čeprav je tvoj sovražnik — in če treba, poravnati zanj stroške. Imenujte tako ravnanje kakor hočete, imena niso važna. Na vsak način je treba pomagati, ker je to vodilo in zapoved krščanske in človeške morale.

Na kraju se La Pira sklicuje na zgled Amerike in Velike Britanije, ki nista komunistični ali socialistični deželi in kjer država kljub temu vodi načrtno narodno gospodarstvo. Država skrbi, da ni brezposelnih, urejuje cene in proizvodnjo, pa nihče ne more trditi, da v teh državah ni svobode in demokracije. Zakaj bi Italija ne posnemala Amerike in Churchillove Velike Britanije?

Klic po obnovi

Čustvovanje širokih plasti naroda je za Krščansko demokracijo velikanskega pomena. Saj je pri zadnjih volitvah dobila desetkrat več glasov, kakor šteje stranka članov. Usoda vladavine in države je odvisna od milijonskih množic simpatizerjev, ki lahko glasujejo tudi za druge stranke. Sedmega juni-

ja 1953 je Krščanska demokracija zgubila 2 milijona volivcev. Se nekaj takih volitev — pravijo črnogledi — in komunizem bo zavladal brez nasilnih sredstev, prišel bo na oblast po volji ljudstva.

Kako preprečiti zmago komunizma? To je osnovno vprašanje, s katerim si belijo glave krščansko-demokratski voditelji. Eni predlagajo združitve vseh antikomunističnih sil v državi, sprejemajo če treba tudi zvezo s fašisti. Drugi zahtevajo zavezništvo z Nennijem. Tretji kličejo po velikih socialnih reformah v korist delovnih množic. Da stranka tega že prej ni napravila, je usodna, težko popravljiva napaka. Na oblasti je bila dolgo vrsto let in zamudila zgodovinsko priliko, da se globoko in trajno ukorenini v delovnem ljudstvu. Za napredovanje komunizma so odgovorni dosedanji voditelji. De Gasperi je brihten, toda samo taktik, omahljiv in brez udarne sile.

Stare izpodrivajo

V mladini vre. Prešinja jo strastna volja po obnovi, po velikih, odresilnih dejanjih. Misel na sodelovanje z nazadnjaškimi desničarskimi strankami ji je zoprna. Kakšno razpoloženje vlada v širokih vrstah članstva, se vidi sedaj, ko se pripravlja občni zbor v Neaplju: skoro v vseh pokrajinah so ostali dosedanji voditelji v manjšini, na površino prihajajo novi ljudje. Isto se je zgodilo tudi v naših krajih.

Značaja in bistva Kršč. demokracije ne smemo presojeti po njenih vladnih zastopnikih, še manj seveda po ravnanju različnih Bartolijev, Palutanov, Culotov in njihovih prijateljev. Ti ljudje so vodili do Slovencev politiko nestrpnega poganskega nacionalizma, Italijo v našem ljudstvu osovražili. Njihova politika do italijanskih delovnih množic je bila brezplodna. Če bi bilo vse le od njih odvisno, bi bil komunizem v Italiji že davno zmagal.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Moj poslednji pogovor z Matteottijem

Pred nekaj dnevi so v Rimu obhajali z velikimi svečanostmi spomin na mučeniško smrt Giacoma Matteottija. Njegovo veliko žrtev za demokratične svoboščine italijanskega naroda so veličali zastopniki domala vseh strank: od krščansko-demokratskega načelnika vlade Scelbe do komunistov. V Rim so dospela odposlanstva iz Velike Britanije, Francije in drugih evropskih dežel. Don Sturzo je poslal pozdravno pismo.

Prijatelji so me naprosili, naj bi za novi list tudi jaz kaj napisal, če imam kakšen spomin na pokojnega Matteottija.

S socialističnim poslancem sem se spoznal, ko sem po volitvah aprila 1924 prvič govoril v rimskem parlamentu ter ostro obsodil nasilstva in volilne sleparije v naših krajih, posebno pa umor slovenskega volilca Strancarja iz Šturij pri Ajdovščini za časa volilne borbe.

Volilna nasilstva je razkrinkaval in bičal v imenu socialistov Matteotti. Govoril je tako ognjevito in udarno, da so fašisti sikali »d jeze. Še danes vidim, kako so se bliskale oči Mussoliniju, ki se je nemirno premikal na svojem sedežu.

V zbornici je nastal med poslanci pretep. Od udarcev po glavah je zamolklo odmevala dvorana. Mussolini se je ves bled dvignil s sedeža in stoji motril pretep. V spominu stam mi orjaški postavi lepega poslanca Amendole in generala Bencivenga, kako se dvigata in posežeta v boj, da bi priskočila na pomoč ogroženim tovarišem.

Ti si moja, Milka moja

Nekaj dni zatem je stopil k meni Matteotti, ko sem odpravljal pošto v pisalni dvorani parlamenta.

»Ali je res,« me je vprašal, »da imate vi Slovenci narodno pesem z napevom, ki je enak melodiji fašistovske Giovinezze?«

»Res je,« sem odvrnil.

Matteotti je potegnil iz žepa kos papirja in svinčnik: »Napravi mi uslugo in narekuj mi besedilo vaše pesmi!«

»Ti si moja, Milka moja, ti si moja, jaz sem tvoj,« si je pridno in veselo zapisoval.

Znati je hotel še, kako se slovenske besede izgovarjajo. »Čemu to potrebuješ?« sem vprašal.

»Saj vidiš, kako se fašisti v zbornici čestokrat dvignejo kot en mož in začnejo peti svojo Giovinezze! Prihodnjič bomo tudi mi vsta-

li in zapeli Giovinezze, a s slovenskimi besedami. Proglashaajo se za edino prave Italijane, pa niti lastne himne nimajo, saj so si napev izposodili od vas Slovencev.«

Giacomo Matteotti ni imel prilike, da bi kdaj zapel Milka moja, ker so ga fašisti kmalu po tem razgovoru v pisalni dvorani ugrabili, stlačili v avto, odpeljali v okolico Rima, ga umorili in na skriteh kraju pokopali.

Zivo se spominjam, kako je Matteottijeva smrt pretresla ves Rim. Mahoma so z ulic izginile črne srajce, ljudje so metali stran fašistične značke, tudi poslanci so prihajali brez njih v parlament.

Danes vemo, da je bil Mussolini obupan. Dolge ure je hodil po pisarni, nesposoben, da piše in skoro misli. Grizel si je roke, ce bil s pestjo po glavi in vpil, da je fašizma konec. Dvorane v palači Chigi so bile prazne, nihče se mu ni približal. »Kaj naj naredim?« je rekel ožjim sodelavcem. »Vrgli so mi pod noge mrliča, ki me ovira pri hoji.« Leta 1945 je priznal, da je imel v tistih dneh namen poslati kralju pismo ter predlagati za svojega naslednika socialista Filipa Turattija.

Da je bil Viktor Emanuel odločen značaj, bi bil fašistično diktaturo tedaj lahko odpravil ter prihranil sebi, Italiji, Evropi in tudi našemu narodu vse gorje, ki je pozneje pršlo.

Dr. E. Besednjak

PISMO SLOVENCA NA POTI V AVSTRALIJO

2. maj. Plovemo v pristanišče, ladja se pomika počasi, egiptovski ribiči nas pozdravljajo, precej jih je, za nami je šest, sedem ladij, piha rahel severovzhodnik, bližamo se pristanišču. Od daleč je videti kakor Gradež. Tu je postavljen spomenik graditelju Sueškega prekopa Francozu Ferdinandu Lessepu. Bronasti kip stoji na kamenitem podstavku pet metrov visoko. Mornarji spustijo stopničke, na ladjo stopi šest policistov in mlad častnik. Dali nam bodo vizum za obisk mesta. Nosijo črne hlače, črno zapeto bluzo, rdečo kapo na lonček s cofelčkom, oboroženi so z angleškimi puškami Enfield. Častnik je eleganten, brez orožja. Okoli ladje kar mrgoli. Prišli so trgovci z različnimi predmeti, prodajalci s pomarančami, bananami, aktovkami in razno drobnarijo. Neverjetno podjetni so. Čakam v vrsti za vizum. mlad egiptovski poročnik s kakšnim kravato, eleganten in spreten, pritisne pečat na moj potni list, me pogleda, pravi »buono«. Odpravim se v mesto, zdaj sem prvič med temi zagorelimi ljudmi. Stopim skozi pristaniščna vrata, kjer stražita dva vojaka. Port Said naredi name prav lep vtis: moderne hiše, nevisoke palače, veliki naslovi paroplovnih družb in bank, široke in ravne ulice, s palmami zasajeni drevoredi. Nisem prehodil sto metrov, ko stopita predme dva Arabca, ki prodajata zapestne ure. Silita me, naj kupim. Zahvalim se, toda onadva hočeta zamenjati eno svojih ur z mojo, ponujata mi zanjo dve, tri svoje. Ko odklonim, me vprašata, ali morda ne želim kokaïne... Grem naprej, srečujem svoje tovariše s Toscanne, si ogledujem izložbe. In neprestano se mi vsiljujejo krošnjariji, »Paesano, italiano, amico«, me ogovarjajo. V mestu vidiš silna nasprotja. Nekaj italijanski trgovec, ki je bil tukaj rojen, pravi, da srednjega sloja tukaj ni. Res — na eni strani vidiš veliko bogastvo in razkošje, na drugi pa revščino. Krošnjariji, zlikovci in špekulantji se kar zaganjajo v nas, policisti jih podijo stran in nas tako varujejo pred njihovimi nepoštenimi namerami. Vidim nekaj svojih tovarišev z ladje, ki se vozarijo v kočiji... Promet ni velik, nekaj koles vidiš, v ostalem pa Buicki, Studebakerji itd. Kot vidim, je arabski človek brez vsake discipline, ne drži se niti najosnovnejših pravil, brez smisla za snago je in brez volje do dela. Njegove kretnje so hitre, govori z veliko naglico, toda čeprav ni verjetno, da bi bil pismen, je njegovo praktično znanje neverjetno. Govori vse jezike, pozna mednarodno valuto in je na tekočem o njeni vrednosti. Oblečen je na vse mogoče načine: eni nosijo hlače, drugi krilo, eni so obuti z opankami, drugi so bosí. Ženske so po večini odkrite, tu pa tam vidiš tudi kakšno feredžo. Z zadovoljstvom zapuščam to zemljo, mnogo sem tukaj spoznal in videl, čeprav sem se mudil tu le nekaj ur. Takšna je zemlja faraonov in piramid: polna mogočnih nasprotij, moderna in zaostala, veliko je še treba urediti, narod trpi in čaka na boljše čase. Zapuščamo pristanišče, zjutraj ob 9. uri plovemo skozi Sueški prekop. Širok je kakih 150 metrov, obakraj ima nasipe, vreme je lepo, ladja se počasi pomika, kakšen ribič nas pozdravlja z obale. Na desni strani obala zazeleni, tu je mesto Ismailia, na nasprotnem bregu pa je sama puščava. Narava spominja na naš kamen. Ismailia je lepo mesto, vse v zelenem, z mnogimi nasadi, vilami, bolnišnicami. Izven mesta zagledamo vojake in zastave, tukaj je vojaško oporišče, vojaki nas pozdravljajo. Tik ob kanalu teče asfaltirana cesta, vojaški avtomobili drvi v obeh smereh. Vidim dva stolpa — to je spomenik padlim v prvi svetovni vojni. 1914 Défense du Canal de Suez — 1918, piše na njem v francosščini. Vidim nekaj arabskih krčm, spredaj je mošeja. Težko je reči, da so to, kar vidim, hiše, prej so podobne našim hlevom. Nad nami se križajo letala, kar mrgoli jih, tu so tri ali štiri vojaška letališča. Angleži so tu mnogo napravili. Ladje prav tako mrgolijo, prihajajo in odhajajo, kakor vlaki v Trstu. Kanal je dolg 88 milj, skoraj deset ur se vozimo skozenj. Pred nami je Rdeče morje, morje velike vročine in vlage, poznajo ga vsi mornarji sveta, v teh vodah je mnogo delfinov in morskih psov. Tako si lahko malo predstavljajš, kakšen je tale svet. Na ladji se počutim dobro, hrana je dobra, družba tudi, morje je skoraj ves čas mirno. Vsak dan imamo po eno uro angleščine, ki nam jo predava neka Švicarka, ki zna tudi slovensko. Na ladji je ves čas dobro razpoloženje, iz zemši seveda dan, ko smo pustili Trst... Vsakdo upa, da gre na boljše... Nujno moram misliti tako. Skoraj polovica je družin...

I. R.

Na krovu »Toscanne«, na Indijskem oceanu, dne 16. maja 1954.

Učimo se od sosedov!

(Nadaljevanje s 3. strani)

Zivahna idejna borba, ki se vodi v vrstah Krščanske demokracije, je tudi za Slovence poučna.

Socialni nazori in politični predlogi pojedinih oseb in struj se med seboj močno razlikujejo, saj prihajajo v njih do izraza ravno tako težnje in želje industrijalcev in veleposestnikov kakor zahteve mestnega in kmetskega proletariata. Razlike med temi strujami so šestokrat večje kakor med raznimi strankami v republiki. V okviru Krščanske demokracije so se stvorile skupine z lastnimi glasili, kjer lahko vsakdo svobodno pove, kaj misli in hoče. Nihče se zaradi tega ne vznemirja. Nasprotno, raznolikost idej smatrajo za dokaz življenjske moči in razvojnih sposobnosti krščansko-socialnega gibanja. V časopisnih polemikah ne srečaš nikoli grdih osebnih napadov. Vse struje družijo velika ideja skupnega svetovnega naziranja, stalna skrb, da bi se kljub vsem globokim

razlikam ohranila in očuvala enotnost gibanja.

Ko se je pojavil v italijanski Katoliški akciji spor z mladinskimi voditelji ter so se nekateri desničarji bavili z mislijo, da bi ustanovili lastno stranko, se je »Osservatore Romano« odločno uprl in pozval katolike, naj za vsako ceno ohranijo slog, ki je pogoj vsakega resničnega uspeha in napredka.

Pri nas Slovincih so na žalost drugačne razmere. Kdor ne trobi v tvoj rog, je tvoj zakleti sovražnik, je odpadnik, ki ga je treba uničiti. Kakšna politična zaostalost, kolika nestrpnost, kako groba srčna omika vlada še v političnem življenju našega naroda!

Proti krivicam, ki jih vladajoča stranka Italije dela našemu ljudstvu, se bomo vselej z vso odločnostjo borili, a se istočasno od naših nasprotnikov učili in jim priznali, kar je pri njih dobrega. Iz načina, kako se v notranjosti Krščanske demokracije odigrava idejno razčiščevanje, se lahko učimo, kaj je medsebojna strpnost in kaj demokracija.

E. B.

Spomini iz starega Trsta

IV.

V starih kronikah tržaškega mesta smo brali, kako so avstrijski Habsburgovci prišli v naše kraje po zaslugi svojih devinskih poveljnikov. Z njihovo vlado so obiskale te dežele tudi razne ujme in nesreče, ki jih je bil poln ves 16. vek. To so bile črne strani zgodovine, ko niso imeli ljudje ničesar za pod zob in je bila smrt vsakemu za petami. Turki so morili, kobilice so žrle, kuga je divjala, zemlja se je tresla in beneške galeje so več desetletij bljuvale ogenj na preplašeno mesto.

Na šancah in na tabru

Zaradi zunanjih sovražnikov in pa tudi, da bi nemirno kri Tržačanov laže krotil, je Friderik III. ukazal utrditi več vrhov okoli mesta. Take utrdbe, ki so jih pozneje uporabljali tudi Benečani, so bile na griču sv. Vida. Ljudstvo je pravilo kraju »šance«, kar starejši rod še ve. Tako ime za okope se najde še marsikje na Slovenskem. Druga utrdba pa je bila na griču sv. Justa (castrum sancti Justi). Ta kraj je ljudstvo imenovalo, kakor priča sam tržaški zgodovinar Kandler, s starim slovenskim imenom »taber«. Prvi grad je bil sezidan za časa Benečanov in je bil končan l. 1371.

Skoro v istih letih so začeli graditi tudi spodnji grad pri morju (castello a marina) med stolpi Beccaria, San Marco in Fradela. Ta je bil utrjen proti morju in proti mestni strani, da bi krotil meščane, če bi se kaj upirali. Tega so pa malo let kasneje Benečani sami porušili, ker jim je »spirala pot v mesto. Avstrija ga ni več obnovila, pač pa je l. 1470 ukazala namesto stare trdnjave pri Sv. Justu ali na »tabru« zgraditi trden grad, »da bi zadrževal domače zločince in odstranjeval tuje napadalce«. Več let so zidali to trdnjavo.

Ko se je l. 1508. vnela nova vojna z Benetkami, o kateri bomo kasneje še kaj brali, in so te v Trstu zagospodarile, je poveljnik Alvisse Zeno začel graditi na gradu tri nove okrogle stolpe (bastijone), od katerih je ostal samo eden (Leopoldov bastijon), kjer je danes ploščad s kavarno. Po umiku Benečanov je Avstrija še pol stoletja postavljala kvader

na kvader in sivi grad je mrko gledal na mesto pod seboj.

Petačevi »bravi,«

V tistih časih je bilo tudi v Trstu kot po drugih srednjeveških mestih kaj gorko. Veliki gospodje so imeli oborožene biriče, ki so jih klicali »bravi«, in so drug drugega strahovali. Vsak dan so bili po mestnih ulicah, posebno v nočnih urah, dvoboji, umori, prave praske med bravi tega in onega grba. Tako so obračunavali politična nasprotstva, ljubzenske romane, krvne osvete, ki jih je bilo več, kakor piše stara kronika, »kot atomov v sončnih žarkih«. Posebno na slabem glasu so bili bravi mogočnega fevdnika Petača Ulrika. Ta se ni pomišljal ukazati biričem, naj arkebuzirajo (ustrelijo) kar na javnem trgu mestne svetovalce. Bil je seveda obsojen, a kdo si je upal zgrabiti njegove divjake! Bere se tudi o Benvenutu Petaču, kateremu je pravica zapisala na rovaš »osemdeset poglavitnih zločinov«. Ker mu drugače niso mogli do živnega, so poslali nadenj morilca z bodalom; ta ga je na njegovem gradu nad Rodikom zabodel. Z njim je izginil eden izmed zadnjih gosposkih prepepačev (leta 1680).

Eden vleče sem, drugi tja

Kakor danes, je bilo tudi v oni dobi (15. in prva polovica 16. stoletja) v Trstu več strank. Te so si iskale pravico kar z bodali. Ustrašili se niso niti najvišjih mestnih oblastnikov. L. 1499 je bil »praefectus«, t. j. civilni in vojaški kapitan (poglavar), v Trstu Erazem Brasca, po rodu iz Milana, a v cesarski službi. Zato je bil močno proti Benečanom.

Drugič je bil na oblasti član patricijske družine Bonomov. Tega so pa kar obesili, ker jim ni bil po volji. Cesar Max, ki je poznal razprtije Tržačanov, jim je v pismu kaj lepo povedal resnico: »Imate veliko besed za vogali, kjer je pa potreba, ni človeka, ki bi si upal odpreti usta. Eden vleče sem, drugi tja.« Saj bi bilo tudi za današnje dni takole pisemce na mestu, kaj mislite?

Kobilice

Kakor da ni teh ljudskih kreganj zadosti, je v tistih časih zadivjala tudi narava. Ena najhujših nesreč so bile takrat kobilice. Prvič so se dvignili celi roji l. 1441 in prifrčali, da so sonce zakrili, sem s Kranjskega. Vse so obzrle! Se huje je bilo leta 1475. Tri dni zaporedoma je padal na zemljo gost dež — samih kobilic. Kar je bilo zelenega, so vse požrle. Po treh dneh je pa kar iz tal lezlo na milijone novih kobilic, ki so zlezle iz jajčec. V zraku je šumelo kot pred hudo uro. Tedaj, pravi ustno izročilo, se je pojavil sredi rojev star duhovnik, ki je delal križe in molil, da so vse kobilice odletele proti morju in se ondi pogreznile. Tu naj povem, da nesreča kobilic še danes plaši svet. Prav te dni se jih zbira na milijone nad Abesinijo, Arabsko in Sudanom. V trepetu je vsa vzhodna Afrika. Zato so ustanovili poseben mednarodni urad s sedežem v Londonu za boj proti kobilicam.

Za kobilicami je Trst in okolico obiskala druga uima — toča. L. 1488 je padala debela kot orehi in vse potolkla. Kdor je prej pridelal po sto »orn« vina, jih ni imel potem več ko štiri »in ni bilo moč živeti«, pristavljala kronist.

Potresi

Pisalo se je leto 1511. Bilo je 26. marca okoli pol treh popoldne. Hipoma se je stemnilo in zamolklo zatulilo. Nato pa se je zemlja stresla do globin. Mestno zidovje se je rušilo, dva stolpa pri morju sta kar izginila, polovica hiš se je sesula v razvaline. Vse je begalo in preplašeno buljilo na kraški rob Veno in Gurko, kjer so se skale lomile in trkljale navzdol. Tudi od mnogih gradov po okolici in daleč tja gor po Tolminskem so od tistega leta ostale le razvaline. Soča, ki je prej pri Starem selu nad Kobaridom tekla v Nadižo, je obrnila svoj tek proti jugu, ker ji je mogočen usad z Matajurja zaprl pot.

Črna kuga

Tretja huda nadlega tistih časov je bila črna kuga. Pravijo, da je prišla iz Azije, menda s Turki. Prvič je pri nas kosila leta 1467. Po vsem telesu bolnika so se pokazale črne bule, ki so spuščale smrdečo sokrvico. V nekaj urah je postal ves obraz in telo zabuhlo in pomoči ni bilo več. Nesrečnik je v hudih krčih izdihnil. Omenjenega leta je kuga v Trstu pobrala eno petino meščanov. Potem se je ta črna smrt vračala skoro vsakih dvajset let: l. 1479, 1496, 1511, zelo huda je bila spet 1555 pozimi. Okuženi hiši so kar zabili vrata in z apnom narisali bel križ. Vsak se je take hiše izogibal, le usmiljene in junaške duše so skozi okna na dolgih kolih prinašale bolnim zadnjo hrano. Mrličje so pokopavali iz ječ izpuščeni zločinci; vlekli so jih na dolgih kavljih pred mesto in jih v skupnih jamah polili z živim apnom. Strašna morija je zapisana tudi l. 1602. Takrat so se ljudje kar v hiše zaklepali in se drug drugega izogibali. V stolnici sta od 12 kanonikov ostala samo dva živa. Iz strahu sta se kar v zakristijo zaprla. Ker je primanjkovalo duhovnikov, so poklicali druge iz Kopra, četudi so Koprčane mrzili. V prejšnjih letih je ta morilka še parkrat prišla, tako da je od vseh teh nesreč štel Trst v 16. stol. le kakih pet tisoč ljudi.

Seveda je v tržaških zgodbah še marsikaj zapisanega, hudega in veselega. O tem in kako so se spet z Benečani spoprijeli, bom kaj več povedal prihodnjič.

Dopisi s Tržaškega

Nabrežina

V nedeljo 13. junija smo imeli pri nas zopet kulturno prireditev. To pot so nas razveselili naši šolski otroci. Igrali so pravljeno igro v 4 dejanjih: Kralj Matjaž.

Igra je zelo zahtevna, posebno zaradi visokega števila oseb: Matjaž, Alenčica, kraljica vil, viteza Resnica in Pravica, poglavar palčkov, kopica vil in škratev, zares lepo število otrok in vsi so bili naravnost odlični!

Igra je zelo gladko tekla, vsi otroci so dobro znali vloge in kar je najvažnejše, igrali so naravno. Niti treme ni bilo opaziti!

Pohvaliti moramo vse, zlasti še vodjo škratev, kraljico vil, malega palčka-požeruha ter oba viteza Resnico in Pravico.

V igro so bile vpletene pevske točke in ljubki baleti.

Med predstavo sta se dve učenci zahvalili učiteljem za njihov trud in izročili šopka rdečih nageljnov g. ravnatelju Ščuki in profesorju Fileju — skladatelju glasbenih točk.

Dvorana je bila nabito polna. Prireditev so počastili z obiskom g. župan, nadzorniki iz Trsta in tudi nekaj gostov iz Gorice.

Otrokom in učiteljskemu zboru iskreno čestitamo! Samo z veliko ljubeznijo in požrtvovalnostjo je mogoče doseči tako lep uspeh!

Sv. Križ

Tudi letos so učenci in učence naše strokovne šole razstavili svoja dela.

Številni obiskovalci, ki so si v nedeljo 13. junija ogledali razstavo, so občudovali krasna ročna dela naših otrok. Pozornost so vzbujali zlasti vezeni prti, razne vrste perila ter šivane in pletene opreme za dojenčke.

Fantje pa so razstavili dela iz kamna in lesa: obtežilnike za pisalne mize, lep spomenik, perilnike, zaboj za drva itd.

Izmed risb so bili posebno lepi slovenski velikonočni motivi. Razstava je bila izredno okusno in vestno pripravljena.

SEMPOLAJ

Lep je Kras za nedeljskega popotnika, posebno če ga spremlja lepo vreme. Nekoliko moti človeka, da mora v avtobusu poslušati Slovence, kako se med seboj pogovarjajo po laško, a tudi na to pozabiš, ko prideš med gostoljubno domače ljudstvo.

Po lepoti in gostoljubnosti se od nekdanj odlikuje Sempolaj s sosednimi vasi. V oči ti pade novo šolska poslopje, ponos vse okolice. Letos je v njej

Občinski svet v Zgoniku za Svobodno ozemlje

Občinski svet zgoniške občine je imel v nedeljo dopoldne redno sejo.

Župan dr. Obad je predložil občinskemu svetu 3 resolucije o peročih vprašanjih našega kmetijstva.

Prva ugotavlja, da je od 33 oseb, ki so zaposlene na Kmetijskem nadzorništvu, le en sam slovenski uradnik, kljub temu da je velika večina kmetovalcev na področju slovenske narodnosti. Strokovni tečajji po slovenskih vaseh se vršijo v italijanščini, kar zavira strokovno vzgojo naših kmetov. Občinski svet zato zahteva, da ZVU nastavi pri Kmetijskem uradu slovenske strokovnjake. Potreben je tudi strokovni kmetijski list v slovensčini.

V drugi resoluciji občinski svet obsoja razlaševanje slovenske zemlje, s katerim se ho-

vpisanih nad 40 učencev in učenk. Prvi razred, ki je pred dvema letoma imel samo enega učenca, jih ima danes kar 14. Šola ima 5 razredov, pouk se vrši v treh zračnih, bleščeče čistih učilnicah z najmodernejšo opremo.

Ob zaključku šole je bila tudi letos prirejena lepa razstava ročnih del, na kateri so se izkazali mladi in starejši učenci, med njimi Ivan Kobal iz 4. razreda z lepo izrezljanim križem in pastirčki, Zdravko Peric iz 5. razreda z lično zgeteno rjavo lisico, Ivanka Gruden iz 2. razreda z veselim zajčkom, Jože Kuk z ljubko košarico. Ivan Škerk iz 5. razreda je upodobil lisico temnejše barve v družbi številnih živalic, izdelkov iz 2. razreda. Prvošolci so se postavili s čednimi risbami, učence vseh razredov pa z okusnimi vezeninami. Pozornost so vzbujala zlasti dela Marte Uršič in Sonje Širca, ki si je že sedaj pripravila krasne rjuhe za balo. Ob izhodu vidiš lepo izrezljan okvir, delo Zdravka Rebule. Škoda, da zaradi pomanjkanja prostora ne moremo omeniti še drugih, ki ravno tako zaslužijo pohvalo.

Ljudje upajo, da bo šolska uprava končno le pristala, da se v kletnih prostorih šole zgradi prepotrebno javno kopališče.

Kar se pouka tiče, si starši želijo, da bi učencem, ki nameravajo prestopiti na srednjo šolo, učitelji posvečali večjo skrb kakor letos.

Salež

Preteklo nedeljo so otroci saleške šole imeli svojo zaključno prireditev.

Najmlajši so nastopili z ljubkimi recitacijami; sledila je enodejanka: »Kaznovani šaljivce«, najbolj pa je ugajala »Rdeča kapica«, ki so jo zelo lepo igrali učenci ostalih razredov. Enodejanka je zahtevala največ truda, zato pa tudi uspeh ni izostal.

V pozdravni besedi staršem in ostalim, ki so se udeležili prireditve, je učenec 4. razreda že v naprej povedal: »... ne bo umetnina, a upam, da boste vseeno zadovoljni...« Ni smo bili razočarani. Vse je bilo prisrčno in domače in hvaležni smo za prijetno razvedrilo! Gg. učiteljicama prav iskrena hvala!

S trebuhom za kruhom

Zadnje dni je odpotovalo v Avstralijo še 241 brezposelnih tržaških delavcev in nekaj beguncev. S tem je zadnja skupina 2100 izseljencev zaključena.

Domača zemlja ne more rediti svojih otrok, a pri tem se gneta na Tržaškem na desetisoče tujcev, ki se še zmeraj priseljujejo in najdejo tu kruha zase in za svoje družine.

če spremeniti narodnostna slika Tržaškega ozemlja. V tretji pa svetovalci zahtevajo povisek kreditov za pospeševanje poljedelstva in da se omogoči uvoz sadik, trsja, semen itd. iz sosednjih krajev Jugoslavije, od koder je to blago tudi v preteklosti prihajalo. Vse tri resolucije so bile soglasno sprejete.

Občinski svet je nato razpravljal še o dveh resolucijah, ki se tičejo vprašanja našega ozemlja. Eno, ki zahteva ustanovitev Stoja, je predlagal svetovalec SDZ, drugo pa župan dr. Obad.

Sprejeta je bila prva, za katero je glasovalo 10 svetovalcev, eden proti, dva sta se vzdržala, dočim so za drugo glasovali 4 svetovalci, 4 proti, 5 pa se jih je vzdržalo.

Iz tega sledi, da je prebivalstvo zgoniške občine v pretežni večini za STO.

Dopisi iz Goriške

Števerjan

Pretekli četrtek se je odbor Kat. prosvetnega društva poslovil od predsednika g. Terpina Cirila, ki je šel k vojakom.

Slovo je bilo zelo prisrčno in prijateljsko se mu zahvalili za veliki trud, ki ga je imel z vodstvom društva. Dolgih 18 mesecev bo moralo društvo pogrešati marljivega prosvetnega delavca. Zato bo pa ponovno svidenje še toliko lepše.

Števerjan se že nekaj dni blišči v poletnem soncu in močno želimo, da bi nam vsaj odslej bilo zvesto. Naša kmečka srca so od veselja zažvela preteklo nedeljo, ko se je cenja češnjam boljše vrste močno izboljšala. Saj je dosegla 150 do 200 lir za kg.

Iz Tržiča

Preteklo soboto sta praznovala zlato poroko g. Lavrenčič Jožef in njegova žena g. Simčič Franciška; g. Lavrenčič je doma iz Doberdoba, g. Franciška pa iz Plavi. Poročila sta se 11. junija 1904.

Oba zlatoporočena sta še pri krepkem zdravju, še posebno pokonci se drži zlatoporočene, ki ni bil baje nikoli bolan. G. Lavrenčič je bil najprej samostojen obrtnik, od leta 1907 pa je delal v naši ladjedelnici. Za dolgoletno in zvesto delo je dobil posebno laskavo diplomu, na katero je zelo ponosen kot vsak pošten in dober delavec.

Zlatoporočena sta imela osem otrok, od katerih je še pet živih. Njune zlatoporočne sv. maše in svečanosti se je udeležilo petero otrok in dvajsetero vnukov. Lepo število, kaj? Gotovo sta oba slavljena zrla z velikim veseljem in ljubeznijo na to četo mladcev.

Veseljemo in čestitkam se radi pridružujemo tudi mi. Bog živi vaju in vajin podmladek!

USPEH NA SLOVENSKIH SREDNJIH SOLAH V GORICI

NA GIMNAZIJI-LICEJU. IV. razred: izdelali so: Bednarich Jožef, Bonini Lilijana, Brumat Irena, Budina Anamarija, Brauč Benito, Lovrečič Danilo. Ena dijakinja je padla, šest jih ima popravne izpite. — V. razred: vsi so pripuščeni k mali maturi. I. razred liceja: izdelali so: Beltram Lilijana, Bratina Lea, Cigoj Marija, Cvitkovič Dragan, Leban Aleš, Pavlin Kazimira, Petrič Nada, Stiganc Boris. — II. razred liceja: izdelali so: Češut Ivan, Del Bene Jožef, Devetak Emil, Grauner Marija, Sgubin Gvido. III. razred liceja: vsi so pripuščeni k veliki maturi.

NA UCITELJISCU: I. razred: izdelali so: Cernic Emilija, Grudina Ivanka, Lavrenčič Marija, Lavrenčič Ilena, Lavrenčič Ada, Marussi Bruna, Pacorini Marjeta, Soban Stefanija. Ena dijakinja je padla, devet jih ima popravne izpite. — II. razred: izdelali so: Ciuch Tatjana, Lenardi Marija, Paoletti Nela, Petruša Vilma, Pet jih je dobilo popravne izpite. III. razred: izdelali so: Bednarich Ljuba, Jarc Aleksander, Logar Alojzija. Sedem jih je dobilo popravne izpite. IV. razred: vsi so pripuščeni k maturi.

NA NIŽJI SREDNJI SOLI: I. razr.: izdelali so: Appe Valter, Bratina Božidar, Brescia Marjan, Cernetig Remo, Devetak Venceslav, Maurensig Pavel, Semoli Marijan, Vidimar Jožef, Cescutti Marija (odličnjakinja), Di Dio Silva, Elsbacher Marija, Ličar Suzana, Oitzinger Albina, Paoletti Anamarija, Paulin Nadja, Sinicco Gracijana. Štirje dijaki so padli, 18 jih ima popravne izpite. — II. razred: Bednarich Marijan, Cernic Marijan, Cociancig Rihard, Del Medico Bruno, Gergolet Maksimilijan, Kerševan Silvan, Kleindienst Ksaverij, Paulin Marko, Rolich Peter, Tomšič Jordan, Tomšič Zdravko, Brisco Gverina, Cristiani Ivanka, Gulin Miroslava, Jachin Marija, Kacin Marjeta (odličnjakinja), Komac Lučka, Komjanc Miroslava, Pisk Bogoljuba, Prinčič Dragica, Sereni Vijolica, Visintin Franka (odličnjakinja). 19 dijakov ima popravne

izpite. — III. razred: Vsi so pripuščeni k nižjemu tečajnemu izpitu.

NA STROKOVNI SOLI. I. razred: Budal Bruno, Florenin Ivan, Ferletic Silvan, Grassini Ivan, Kerpan Lucijan, Juren Lucijan, Makorig Pavel, Malic Bruno, Novel Silvan, Pavlin Rado, Pelicon Martin, Skarabot Marin, Ursic Pavel, Terpin Julijan, Radetič Lucijan, Zabar Evgen, Ambrosi Marija, Battisti Karla, Braini Marija, Cotic Angela, Cernetig Silva, Cernic Olga, Ersetig Ada, Figelj Pavlina, Lorenzi Adele, Marussi Danijela, Mauri Silvana, Nardin Natalija, Perco Karla, Persoglia Marija, Pintar Albina, Pintar Irena, Pisk Marija, Saule Adrijana, Sinicco Lucijana, Tomsic Magda, Visintin Marija. 15 jih ima popravne izpite. — II. razred: Cingerli Ferucij, Ciuciat Pavel, Crali Jurij, Devetak Ivan, Florenin Adrijan, Florenin Albin, Gergolet Marij, Lutman Jožef, Marcocig Stanislav, Meschnig Adolf, Pirih Elgij, Sfilgoj Alfred, Sitar Vojko, Sosol Walter, Spacapan Bruno, Velušček Ferdinand, Camauli Anamarija, Drosghig Lucila, Krapež Ivana, Oitzinger Albina, Valentincic Romana, Visintin Ivana; 16 jih ima popravne izpite. III. razred: vsi so pripuščeni k zaključnemu izpitu.

Gornje priimke smo priobčili v oblikah, kakor so nam bile poslane. Med njimi so spakedranke, ki žalijo oko in uho vsakega Slovenca. So dokaz, kako nekulturno so ravnali z nami v Italiji. Skrajni čas je, da se fašističnim priimkom vrne njih lepa slovenska oblika. Uredništvo.

Novomašniki

Preteklo soboto je g. nadškof Ambrosi posvetil v mašnike tri bogoslovce, med katerimi ni nobenega Slovenca, kar se je zgodilo morda prvič v zgodovini škofije.

Mislimo, da bi tudi na ta poklic morali misliti resni in idealni študentje, kajti od tega je ravno tako odvisna zdrava bodočnost našega naroda pod Italijo.

TEZKIM INVALIDOM

Goriška podružnica vojnih invalidov javlja, da so deželni zakladni uradi dobili nalogo, naj izplačajo težkim invalidom, to je onim, ki so deležni prispevka za invalidnost pod črko B tabele E, letno 40.000 lir več ko doslej. Prizadetim ni treba vlagati nobene prošnje.

Z zadovoljstvom priobčujemo to veselo vest, ker je med težkimi invalidi tudi precej Slovencev. Vsaka drobtina priboljška pride prav ljudem, ki so toliko žrtvovali med vojno.

VAZNA SEJA OBCINSKEGA SVETA

Slovensko občinstvo opozarjamo na važno in zanimivo sejo goriškega obč. sveta, ki bo v petek 18. junija ob 6. uri pop. Posebna komisija, ki je že več mesecev preiskovala in proučevala prežalostno gospodarsko sliko naše dežele, bo na tej seji poročala o svojih izsledkih. Gospodarski položaj Gorice same in vse dežele je najslabši od vseh provinc v državi, posebno če pomislimo na njeno zdravje in cvetoče gospodarsko stanje pred vojno. Saj vemo, da ni nič hujšega za človeka ko spomin na srečne dni v dnevih nesreče.

Naša današnja gospodarska stiska in kriza je taka, da jo morejo ozdraviti ali vsaj deloma omiliti le hitri in zares dalekosežni ukrepi osrednje državne oblasti. Goriška je važen ud celotnega državnega telesa in zato ga more okrepiti le celota. Ta rana peče zlasti zaradi tega, ker je Goriška obmejna provinca.

Mi ne moremo biti preveliki optimisti in zato ne pričakujemo bogvedi kaj od napovedane seje. Govorili so in pisali o naši krizi dovolj, odslej so pa zares potrebna hitra in udarna dejanja.

Iz Standreža

V ponedeljek preteklega tedna je huda eksplozija v dopoldanskih urah prestrašila vse Standrežce. Eksplozija se je dogodila v hiši posestnika Cvetka Lutmana v bližini cerkve. Eksploziral je tekoči plin, ki ga je imel nesrečni Lutman v neki kovinasti posodi. Mož si je prižgal cigareto in plin se je vnel.

Eksplozija je povzročila v hiši nad pol milijona škode. Lutman sam pa je dobil hude opekline, katerim je v sredo podlegel v goriški bolnici. Pretekli četrtek so ga pokopali na domačem pokopališču. Naj se Bog usmili nesrečnega moža.

RAZSTAVA MLADIH UMETNIKOV NA KORNU je odprta vsak dan do 4. julija. Slovenksim ljubiteljem kiparske in slikarske umetnosti razstavo priporočamo, čeprav je prava kulturna sramota, da prideditelji niso čutili potrebe povabiti nanjo tudi mlade umetnike iz sosedne Slovenije.

Mož, ki ni hotel govoriti

(Resnična zgodba iz zadnje vojne)

Tak je naslov knjige, ki je izšla leta 1953 v New Yorku. V njej je popisano, kakšnih sredstev so se posluževale vojskujoče se države v zadnjem svetovnem spopadu, ko se je med narodi vodila kruta in brezobzirna borba na življenje in smrt.

Zanimivo je, kaj je doživel kanadski protovoljec Jurij Du Pre. Ker je bil 36 let star, ga niso sprejeli med letalce, kakor je želel, a ga zato uporabili za drugo, morda še nevarnejšo službo.

Nekega dne so ga v Londonu povabili, naj se predstavi gospodu Jonesu, ki ga je prijazen sprejel, mu ponudil cigareto in vprašal, ali bi bil voljan pomagati angleškemu letalstvu.

»Meni je vseeno, za kaj me uporabite!« je odvrnil.

Gospod Jones je nato začel izpraševati o Du Pretovi družini.

Moj oče — je pripovedoval Du Pre — je bil polkovnik, služil je v Indiji, na Malti, v Gibraltarju, na otoku Isle of Wight.

»Ali se niste takrat vpisali v skavte?« ga je prekinil Jones.

Da, gospod, — je zastrmel Du Pre — toda od tega je že davno, bilo je leta 1914.

»Če se ne motim,« ga je popravil Jones, »je to bilo l. 1915, ko ste imeli 11 let. Povejte mi še, zakaj ste se pozneje toliko zanimali za ledene severne pokrajine? V njih ste prebili 13 zim, živeli v samotni ali kvečjemu v družbi Eskimov. Na sever ste potovali vsako leto, dokler se niste oženili in udomili v Winnipegu.«

Saj vi poznate moje življenje — se je čudil Jurij — bolje od mene samega!

»Najbrže bo tako. Vaše spise proučujemo skrbno že mesece. Toda mi ne potrebujemo vašega poznavanja severnih krajev, temveč iščemo moža, ki se je navadil živeti sam, kar ni lahka stvar. Za to treba imeti poseben značaj.«

Koga menite, — je vprašal Jurij, — ko pravite mi?

»Mislím na britansko politično policijo Intelligence Service.«

SOLANJE V NORISNICI

Tri dni za tem je sedel Jurij v pisarni polkovnika Viljema Bakerja, ravnatelja velike umobolnice. Poslopje je stalo sredi obsežnega gozda. Čuvaji in vratarji so svarili mimoidoče, naj se preveč ne približujejo, ker so umobolni čestokrat besni in postanejo lahko nevarni.

Norišnica je bila v resnici šola za britanske agente. Polkovnik je pojasnil Juriju, da bo njegov tečaj trajal 9 mesecev. Med drugim se bo učil ravnati z radio-oddajnimi napravami na kratke valove in razstrelivi, seznanil se bo s sistemom francoskega železnikega omrežja, spoznal natančno ustroj francoskih in nemških avtomobilov, francoskih mostov in viaduktov.

»Ob sklepu,« je dejal polkovnik, »vas seveda čaka tudi tečaj za padalce.«

In kaj je moja glavna naloga? — je hotel vedeti Jurij.

»Spustili vas bomo na tla Francije, kjer boste pomagali reševati angleške letalce, ki jih je sestrelil sovražnik, in skrbeli, da se zdravi vrnejo v Anglijo. Sodelovati mora-

te s podtalno francosko uporniško organizacijo. Vaš glavni stan bo v vasi Torigni, nedaleč od mesta St. Lô.«

Povejte mi, kaj mi je treba sedaj storiti? — je Jurij poizvedoval.

»Najprej si zapomnite, da odslej niste več Jurij Du Pre, ampak Peter Touchette, rojen 10. avgusta 1903. Vaši starši bi se res ne smeli poročiti. Nikoli ni prav, če se vzameta bratranec in sestrična. Tesno krvno sorodstvo je vselej nesreča za otroke, ki pridejo iz takega zakona. To se je pokazalo tudi v vašem primeru: vi ste njun edini sin in — slaboumen. Zares, žalosten slučaj!«

Jurij je smehoma vprašal: Moja naloga naj bo torej, da se spremenim v Petra Touchetta —

»Tako je! Touchettovi so se odselili iz vasi Torigni l. 1934. V prvih dneh nemške ofenzive so bili vsi trije ubiti. Vendar se truplo mladega Petra ni nikoli našlo, Peter je še vedno v spisku pogrešanih. Če bi bil živ, bi se gotovo vrnil v rojstni kraj. Vi ste mu zelo podobni in to je za nas izvrstno.«

(Nadaljevanje v prih. št.)

IZ BENEŠKE SLOVENIJE IN KANALSKE DOLINE

SV. PETER OB NADIZI

Ze vrsto let nas tepejo vremenske neprilike: sneg, toča in poplave. Letošnje leto bo res rekordno zaradi mraza in nepretrganega deževja. Po dolinah so preorali njive z motornimi sredstvi kar po dežju, v hribih pa je ostalo mnogo njiv neobdelanih in po njih bo rastle le plevel. Cvetje sadnega drevja je bilo sproti uničeno od mraza in dežja in o sadnem pridelku ne bo govora.

Povrh tega se je udrlo prvega junija nad vsemi našimi dolinami veliko neurje: vso noč in ves dan je lilo iz oblakov kakor v Noetovih časih. Nadiža, katere struga se je za srčco v zadnjih letih zelo znižala, ni že več desetletij izbruhala toliko umazane vode na laško ravnino, ni pa v naši dolini napravila posebne škode, medtem ko je v ravnini prestopila bregove in poplavlila njive. Čedajcem so se jezili lasje, ko so z »Zludjevega muosta« gledali na spodaj deroče valove, ki so premetavali izrita drevesa in drva. Še nihče v Čedadu ne pomni, da bi bila poplavljena Spekonjeva papirnica, kakor je bila prvega junija. Skoraj vsi potoki in hudourniki, ki se stekajo v Nadižo, so napravili veliko škodo, ker so odnašali njive in ceste. Zlasti v hribih so bile njive sprane od vode, da je le malo zemlje ostalo.

V Rekluzi blizu Ahtna (Attimis) je neki hudournik vdrl po sredi vasi, podrl zidove kurnikov in hlevov ter odnesel več drobne živine. Tudi sedemletnega pobiča je bila deroča voda odnesla za kakih sto metrov, toda nekemu pogumnemu možu je uspelo, da ga je rešil.

Kakor navadno bodo tudi to pot prihajali k nam usmiljeni videmski gospodje in tolažili ljudi z lepimi obljubami, potem bo pa prišlo lepo vreme in obljube bodo ostale za drugo priliko. Benečija jim je zelo pri srcu. Vlada je pač skopa z denarjem, kadar gre za pomoč našemu ljudstvu. Kajti najnujnejša potreba teh krajev se ji zdi poitalijančevanje, šele potem pride na vrsto... polenta! Vlada namreč dobro ve, da si Benečani znajo tudi sami pomagati: ko nimajo denarja za davke in moke za polento, gredo

pač s trebuhom za kruhom v Belgijo, Francijo, Kanado, Avstralijo in tako ne nadlegujejo vlade, ki jim skuša zatreti jezik!

Trbiž

Sosednji Avstrijci imajo navado, da o binokostih radi zletijo v svet. Tudi letos je cesta kar mrgolela dvokoles, motorjev in avtomobilov. Trst in Benetke so ponajveč cilj izletnikov. S tem se italijanski tujski promet zelo okorišča. Čudno pa je, da na prehodu državne meje na Vratih uslužbenci nimajo dovolj razumevanja za turizem. Pri pregledih so tako počasni in malenkostni, da morajo ljudje ure in ure čakati. Znani koroški list je pred kratkim ostro bičal tako početje obmejnih organov. Italijanski »Gazzettino« je članek skoraj v celoti ponatisnil in pohvalil ter podčrtal, da je italijanski tujski promet zgubil na ugledu ter utrpel samo o binokostih težke milijone škode, saj so se mnogi potniki, namenjeni v Italijo, ob meji vrnil, ker niso hoteli več ur čakati, da se uredi formalnosti na italijanski strani.

RADIO TRST II

Nedelja, 20. junija: 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 11.30: Skerjanc: Koncert za klavir in ork. 13.00: Glasba po željah. 16.00: Malo za šalo — malo zares. 17.00: Koncert moškega zbora iz Kolonkoveca. 18.00: Rimski Korsakov: Šeherezada. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 20.30: Koncert pianista Gabrijela Devetaka. 21.00: Puccini: MADAME BUTTERFLY, opera v dveh dejanjih.

Ponedeljek, 21. junija: 18.00: Lalo: Španska simfonija za violino; 19.00: Mamica pripoveduje. 20.15: Zbor Slovenske filharmonije. 21.40: Mendelssohn: Koncert za klavir in orkester št. 1. 22.00: Književnost in umetnost.

Torek, 22. junija: 13.00: Glasba po željah. 18.40: Koncert mezzosopranistke Justine Kralj-Vugove. 19.00: Šola in vzgoja. 20.05: Slovenski vokalni oktet. 21.00: Radijski oder — Moliere: UCENE ZENSKE.

Sreda, 23. junija: 18.00: Čajkovski: Trnjulčica. 19.00: Zdravniški vedež. 19.15: Koncert tenorista Renata Kodermaca. 20.30: Slovenski moški zbori. 21.15: Iz angleških koncertnih dvoran. 22.45: Nokturni.

Četrtek, 24. junija: 19.00: Mamičina pravljica.

Dopisi v Tržaškega

ZACETEK VELESEJMA

Včeraj so svečano otvorili tržaški velesejem, kjer je vihralo v vetru 23 zastav različnih držav. »Nisem mislil,« je rekel gen. Winterton, »da bom ob velesejmu še v Trstu, a razmere so se obrnile.«

V jugoslovanskem oddelku so mu ponudili srbsko slivovko.

Iz Mavhinj

V nedeljo smo imeli Mavhinjci in nedeljski gostje, ki kaj radi zahajajo v našo vas, domač praznik. Nastopila je naša šolska mladina. Dvorana se je kaj kmalu napolnila s starši in prijatelji otrok. Vse je nestrpno čakalo, kdaj se bo zavesa odgrnila. Dočkali smo tudi to in pozabili na neprijetno vročino, ko so se pokazali mali igralci. Zelo so se izkazali otroci I. in II. razreda z enodejanko »Cilka in njena punčka«. Ritmične vaje naših odraslih učenk pa so tako ugajale, da so jih morale ponoviti. Prireditve je bila okusno pripravljena. Vsa čast našemu učiteljstvu!

Zakaj pa bi se ne zdramili tudi odrasli in nas tu in tam razveselili s kako prireditvijo? Mavhinje nekdaj niso spale, temveč so na spodnjem Krasu igrale v narodnem življenju važno vlogo.

V torek 15. junija je v naši vasi umrl g. Ivan Terčon, odbornik devinsko-nabrežinske občine. Pokojnik je bil tudi cerkveni ključar in zelo ugleden mož.

Sorodnikom izrekamo globoko sožalje, njegovi duši pa večni mir.

Štivan

V nedeljo smo romali v Medjo vas, a ne na božjo pot, pač pa k šolski prireditvi naših šolarčkov, ki so tudi sami morali tja gor, ker v naši »šoli« ni prostora. To je dovolj močan dokaz, da je v naši vasi šolsko poslopje najnujnejše.

Trud nam je bil obilo poplačan z ljubkostjo naših najmanjših, saj so nas točke: Bratovska ljubezen, Luknja v namiznem prtu, Opeharjeni Jud, deklamacije in pesmi prijetno iznenadile in zabavale. Največ smeha nam je pripravila »Ančka«; res ljub prizorček s petjem. Po končani prireditvi smo jo nekateri mahnili še k Severju na kapljico vina. Naši delavni učiteljci priznanje in zahvala.

20.05: Dve slovenski simfoniji. 21.00: Dramatizirana zgodba. 22.30: Uroš Krek: Koncert za violino in orkester.

Petek, 25. junija: 13.00: Glasba po željah. 18.40: Slovenski samospeli. 20.05: Marijan Lipovšek: Orglar. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.20: Moški kvintet »Trsta«. 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran.

Sobota, 26. junija: 14.00: Richard Strauss: Burke Tilla Eulenspiegel. 16.00: Oddaja za najmlajše. 16.30: Slovenski motivi. 19.00: Pogovor z ženo. 19.15: Koncert tenorista Dušana Pertota. 20.05: Zbor Slovenske filharmonije. 21.00: Malo za šalo — malo zares. 21.45: Dvočakov slovenski plesi. 22.30: Liszt: Madžarska fantazija.

ZOBOZDRAVNIK

DR. STANISLAV PAVLICA

Sprejema v Trstu

ul. Rittmayer 13 = tel. 31-813

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Misli ob koncertu Akademskega pevskega zbora

Akademski pevski zbor iz Ljubljane, ki ga vodi komponist Radovan Gobec, je 3. junija priredil koncert v Avditoriju. Na programu so bile svatbene obredne pesmi iz Koroške, iz Dolenjske in iz Prlekije.

Lahko rečemo, da so nam ljubljanski akademiki s tem nastopom nudili nepozaben umetniški večer. Oživili so nam starodavne svatovne običaje in obrede, ki jih je v narodno nošo oblečeni komentator vsakokrat objasnjeval v ustreznem narečju.

Te stare svatovske pesmi hranijo v sebi čudovite prvine, umetniške bisere neprecenljive vrednosti. Človeku se zdi škoda, da še niso bile ponazorjene na filmskem traku, ki bi jih lahko približal najširšim plastem ljudstva po domovini. Lahko rečemo, da je v nekaj skopih besednih obrazcih, ki prihajajo po ustnem sporočilu do nas, zgoščeno čustvo-

vanje našega naroda, njegovo gledanje na življenje in ljubezen. V njih je spolnost prikazana v najplemenitejši luči. Poroka je postavljena v narodno-verski okvir, v katerem nastopata Jezus in Roža Marija »cartana« in kjer se oživlja spomin na svatbo v Kanj galilejski... Vsebinska je prepojena s prvinsko romantiko... Za ženina in nevesto služijo prelepe primerjave: »Mi imamo lep nagelj in vi lepo rožo. Iz teh dveh bi radi napravili lep bušec...« V pesmji prositi ptička: »Ne streljaj name, mladi jager! Dala ti bom dober svet: Ne ženi se s staro, ne z vdovo, ki bo vedno jamrala, ampak z mlado, ki bo vedno vesela!«

S pesmijo se poslavljata od »ledih stana«. Fant bo moral zapustiti dosedanjo lepo družbo, nevesta pa, ki je doslej rožice sadila, bo odslej trnje brala... S pesmijo spremljajo fantje in dekleta ves potek obreda; pojejo podoknice, slovo, pozdrav... Višek lepote pri dolenjskem obredu pa doseže jutranja pesem: »Delaj se, delaj, beli dan...«

Ti obredi so nam za hip odstrli pogled v tisto skrito »kamrico« našega naroda, v kateri hrani najsvetejše... V obredu ima svoje primerno mesto

dekletova mladost, njeno deklitstvo, očetova strogost in materine solze. Šele po poroki ostaneta končno ženin in nevesta sama skupaj, česar si ne bi prej niti v mislih drznila... Iz pesmi diha čudovita nepokvarjenost, ki nam kaže, da je naš narod živel skozi številne generacije ljubzensko disciplinirano in zdravo.

Ti trije obredi so po svojem značaju zelo različni. Koroški je dostojanstven in resen, dolenjski je mehak in čustven, prleški je prepojen s prirodnim humorjem in nenavadno šegavostjo. Pri tem obredu igrajo važno vlogo godci. Ko vabijo svate, jim nudijo vino in proso. Ko molijo svoje litanije, se ženske smejejo na dva zoba ali pa na enega, če jim je ostal samo ta... Nevesti pojejo, da je zakon »an velik križ«, ona jim pa odvrne, da se tega križa ne boji... Ob napitnicah pravijo, da v vinu »živa žaba noter plava...«

Skratka, ob poslušanju slovenskih svatbenih pesmi se je razgrnila pred našimi duhovnimi očmi prava zakladnica našega duha. Le škoda, da ta umetniški večer ni imel tudi tistega zunanega uspeha, ki bi ga zaslužil. Obisk je bil nezadosten, organizacija površna.

Ivan Grbec

Skladatelj Ivan Grbec nam bo blagohotno oprostil, če smo zaradi pomanjkanja prostora prisiljeni objaviti samo osrednji del njegovega dopisa in pri tem izpustiti njegovo sicer zanimivo razmišljanje o vlogi glasbe pri erotičnem doživljanju našega naroda. Uredništvo.

V nižavi

V soboto 12. junija je dramska skupina »Vesna« iz Sv. Križa igrala v Avditoriju socialno žaloigro *V nižavi*. Avtor ni nikjer naveden, a je baje Spac. To smo izvedeli pozneje, vendar trodejanke že s svojim strastnim značajem, s svojo rezkostjo ter hkrati zanosno liriko sili gledalca, da se sprašuje po poreklu teh privlačnih primitivnih ljudi. Delo je prav zaradi te svoje privlačne divjine v marsičem spominjalo na »Zločin na kozjem otoku« Uga Bettija, ki ga je pred časom uprizorilo SNG v režiji Nade Gabrijelčičeve. Medtem ko je pa Bettijev »Zločin« predvsem psihološko delo, je *V nižavi* pretežno socialna drama.

Zgodba govori o fevdalnem gospodarju, ki izrablja najdenko Marto in si naredi iz nje priležnico. Nekega dne jo omoži s svojim pastirjem, ki je v Marto zaljubljen, zato da bi jo obiskoval in bi njena poroka zavezala jezike. Marta, ki gospodarja sovraži, začetkoma sovraži tudi pastirja Manelika, vendar počasi spozna, da jo on resnično ljubi in ni dogovorjen z gospodarjem. Toda ne more ga imeti rada, preden mu ne odkrije svojega sramotnega položaja.

Delo je ves čas zelo rezko in napeto, večinoma tudi močno, tako da spominja tu in tam na Garcio Lorco in najboljše španske lirike. Na koncu najde Manelik zaslonbo v drugih gospodarjevih hlapcih in tedaj se ojunaci. Ko ga gospodar napade, ga v samoobrambnem suvanju zadavi ter tako reši sebe in Marto ter hkrati maščuje gospodarjevo pohotnost.

Delo je režiral Just Košuta, a kar od kraja moramo povedati, da trodejanke zahteva zrelejših igralcev. Res, da jo je režiser v veliki meri »rešil«, in nedvomno je, da se je zaradi svoje primitivne učinkovitosti stvar tudi sama reševala, čeprav igralsko osebe ni moglo biti kos svoji težki nalogi. Posamezni prizori so vendar precej izstopali, tako Manelikovo pripovedovanje in svoji ljubezni, njegova zgodba o boju z volkom, končni prizor, ko zadavi gospodarja, samopašnega »volka«. Zelo vidna je bila stroga režiserjeva roka. Igralci so ji bili preveč šolsko poslušni, a prav ta poslušnost je delo ves čas reševala, čeprav je od začetka do konca lovilo ravnotežje na ostrini brivnega noža.

Kljub vsemu je pohvale vreden pogum svetokriških igralcev. Od ženskih vlog bi omenili predvsem Marto-Ledo Sirkovo, ki je bila mimo vse okornosti primitivno resnična, in Lilijano Danev. Svoji Nuri je večkrat dala prav živo in simpatično barvo. Od moških je bil Lucijan Terčon kot pastir najboljši lik cele skupine. Po postavi stasit, z ovčjim kožuhom okoli ledij je bil kakor utelešen plavalasi bog hribov in planin. Zanimiv je bil v svoji trdoti gospodar Sebastjan Pacchioni-Božič. Zelo je pri vseh motila izgovarjava, ki je pri diletantski skupini razumljivo pomanjkljiva; manj sta seveda dopustni samovoljna slovenščina in nemogoče naglaševanje.

Dvorana je bila do dveh tretjin zasedena z občinstvom, katerega ni najti na drugih slovenskih prireditvah. Ob tem je človek razmišljal, kako nezrela je še naša narodna skupnost! *V Italiji ali Franciji bi se nobenemu komunistu niti od daleč ne sanjalo, da ne gre v gledališče, ker ga vzdržuje zanj reakcionarna vlada. Pri nas pa smo razdvojeni kakor zarotniške ločine, ogledujemo se od daleč s strupenimi in poševnimi pogledi. Naša majhnost je velika.*

Ratko Čupar

Spoštujmo našo staro kulturo tudi v stavbah

»Slovenski Jadran« iz Kopra je prinesel sliko lepe starinske kmečke hiše iz Hruševja na Postojnskem. Pod sliko pa je zapisal: »Taka poslopja se polagoma umikajo lepšim in snažnejšim hišam tudi na podeželju.«

Nič ne bi dejali, če bi bila tista hiša, ki jo je prikazovala slika, res grda in taka, da bi morala izginiti. Ker pa je bila čedna, le zgrajena v značilnem starem slogu s strmo streho, se je zdelo, da je hotelo uredništvo udariti prav po takih starinskih kmečkih hišah. Morda tudi ni imelo točno takega namena, a bralec je dobil vtis, da naj bi vse starinsko grajene hiše počasi izginile in napravile prostor hišam v novem, modernem slogu.

K temu bi rad nekaj pripomnil. Mnogi bralci, ki so že imeli priložnost potovati po raznih zahodnih državah, n. pr. po Avstriji, Nemčiji, Švici, Franciji, Holandiji ali Skandinaviji, posebno pa še po britanskih otokih, vedo, kako skrbno ločijo tam pojma *starinsko* in *zastarelo*, tudi kar se tiče gradenj. Nobene stare hiše niti v mestu niti na deželi ne podro brez resnične potrebe in brez skrbnega premisleka. Zavedajo se, da je nastal slog — tudi slog nekdanjih kmečkih hiš — organsko v zvezi z naravo, podnebjem in iz estetskega čuta ljudstva. Zato skušajo stara, lepa poslopja le prenoviti, da so bolj v skladu z zdravstvenimi potrebami in udobnostjo novega časa, pazijo pa pri tem, da ne pokvarijo njihovega zunanega sloga in s tem lepote krajev in pokrajine, s katero se take hiše lepo skladajo. Po vseh teh deželah obstajajo posebne razširjene organizacije etnografov, stavbenikov in drugih ljudi, ki varujejo in vzgajajo ljudstvu čut za stare gradbene lepote. Slogovno dobro ohranjene hiše imajo tudi večjo ceno kakor brezizrazne moderne zgradbe. Tega se tudi njihovi lastniki zavedajo in zato ne odstranjujejo lahkomišlno njihovih starinskih slogovnih značilnosti. Tako lahko vidimo pri potovanju po zahodnoevropskih deželah, ki so med najnaprednejšimi na svetu, idilčne vasi in mesta v starinskih slogih, na katere je ljudstvo ponosno. In prav te značilnosti v nekdanjih slogih podeljujejo pokrajinam poseben čar in privablja največ tujcev ter tako pospešujejo tujski promet.

Nasprotno pa se zdi, da Slovenci v splošnem še nimamo smisla za vrednotenje takih starih arhitektonskih značilnosti. Pri nas še vedno dosledno zamenjujemo pojma *starinsko* in *zastarelo*. Tako izginjajo po vaseh in mestih stare lepote, nadomeščajo pa jih odurne, brezizrazne »moderne« spake, grajene brez vsakega okusa. Če pride človek z evropskega zahoda v slovenska mesta, se hitro zase velike razlike med tamkajšnjo gradbeno kulturo, ki sega prav v podrobnosti in v najbolj oddaljene vasi, ter med vso preočito neokusnostjo, ki se šopiri v naših mestih.

Zadnja svetovna vojna je prizadela slovenskemu narodu tudi v tem pogledu zelo veliko škodo. Zato tem bolj skrbno varujemo tiste gradbene lepote naših vasi — zlasti tudi naših lepih kraških in primorskih vasi — ki jim je prizanesla okupatorjeva

okrutnost. Pri vsaki novi stavbi pa bi morali gledati, da prevzame tiste arhitektonske lepote prejšnjih časov in slogov, ki so v skladu z modernimi zahtevami življenja in okusom, da bodo ostala naša stavbišča — tudi na kmetih — lepa, kakor je pokrajina, v kateri stojijo.

T.

Koncert slovenskega okteta iz Ljubljane

Med vsemi solisti in zbori iz Jugoslavije, ki so se po vojni večkrat predstavili tržaškemu občinstvu pri koncertih tržaške Glasbene maticice, se je Tržičanom gotovo najbolj priljubil Slovenski oktet iz Ljubljane. Ta zbor je v ponedeljek 14. junija nastopil že četrtrič v razprodani dvorani Avditorija. To pot ga je spremljal njegov umetniški vodja prof. Janez Bole, ki se je po koncertu predstavil občinstvu in žel priznanje. Njegovo vztrajno in uspešno večletno delo to popolnoma zasluži.

Zelo skrbno sestavljen spored so otvorila tri dela velikega slovenskega polifonista Jakoba Petelina-Gallusa, ki ga glasbena zgodovina vzporeja z največjimi evropskimj glasbeniki 16. stoletja, z Italijanom Giovannijem Pierluigijem da Palestrina in Nizozemcem Orlandom di Lasso. Sledile so tri izvirne pesmi Jereba, Prelovca in Adamiča, nato še osem narodnih v priredbi različnih skladateljev. Med temi sta koroška narodna N'mav čez izaro, Zdrava švikaršiča in primorska 'Pa se sliš' v priredbi Tržičana Karla Pahorja navdušili občinstvo, ki je dokaj hrupno zahtevalo ponovitev. Tu naj omenimo, da bi želeli dosledno spoštovanje narodnega besedila tudi v izgovarjavi, kajti polovično podrejanje narečnega besedila zakonom knjižnega jezika samo kvari prvinsko, najbolj pristno lepoto naše ljudske pesmi. Sicer velja omeniti, da so bile vse glasbene priredbe teh narodnih pesmi izbrane med najboljšimi, kar jih premore slovenska tovrstna literatura. Spored so zaključile ljudske pesmi drugih jugoslovanških narodov v priredbi njih najvidnejših skladateljev Mokranjca, Tajčevića in Gotovca.

Celotni spored je bil izbran med zborovskimi skladbami, saj sploh ni bilo izrazito komornih skladb, ki so za takšen zbor primernejše. Vendar sta odlična tehnična zmogljivost posameznih pevcov in ubranost celotnega zbora premagali z lahkoto vse ovire, tako da so bile vse skladbe podane s presenetljivo tehnično dognanostjo in izrazno močjo. Mestoma je bilo vendar čutiti utrujenost pevcev, zaradi česar je trpela predvsem intonacija.

Hrupno navdušenje občinstva je po končanem sporedu izsililo oktetu še vrsto dodatkov in ponovitev.

Alojz Kumer

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Barzan, sin džungle

št. 4

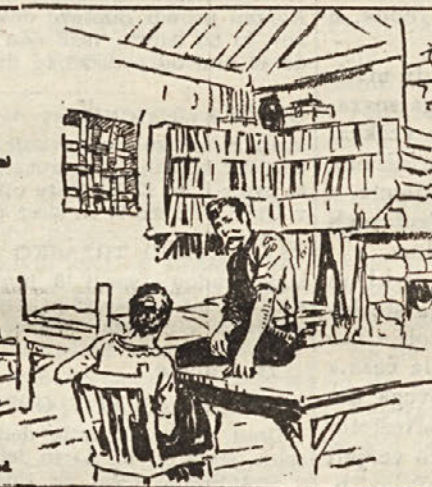
Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Mlada žena je tedaj opazila onkraj jase veliko postavo, ki se je nerazločno pokazala na temnem ozadju. V strahu je zagrabila soproga za roko in mu šepnila: »Poglej! Kaj je to? Kakor bi bil kak človek!« Tedaj je postava izginila.

»Kaj je bilo?« je šepetaje vprašala žena. »Ne vem,« je resno odgovoril mož. »Pretemno je in nisem mogel razločiti.« »John,« je ihtela žena in se v strahu stiskala k možu, »tako se bojim! To ni bil človek, to je bil nestvor.«

Nočni šumi velike džungle, v kateri je kar mrgolelo živali, niso dali miru njunim živcem. Dasi ravno sta bila v svoji drevesni lopi razmeroma varna, vendar ju je plašilo prihuljeno gibanje velikih teles, ki so se plazila okrog.

Komaj sta malo zatisnila oči, že ju je zbudilo strašno tuljenje panterja. Prihajalo je vedno bliže, nazadnje sta začula zver tik pod seboj. Celo uro je potem vohala in praskala okoli dreves, na katerih sta si bila zgradila zavetje.

Panter je odšel od njuju v smeri proti zalivu. Lord ga je zdaj razločno videl v svetli mesečini. Bil je velik, največji panter, kar jih je do sedaj videl. Zdaj so se zaslišali divji glasovi drugih zveri, med njimi globoko rjojenje leva.

Lord je uvidel, da ne bosta imela varnosti in miru, dokler ne bosta imela koč z močnimi stenami. Že drugo jutro, takoj po skromnem zajtrku, jo je zato jel tesati. Koča bo imela sicer eno samo sobo, a delo bo le težko.

Čez dva meseca sta že stanovala v novem domu. Zdaj sta se bolj počutila. Nista se več pritoževala, da sta nesrečna in da se jima slabo godi. Ponoči so sicer še vedno zveri renčale in rjovele, a temu sta se privadila.

Že večkrat sta opazila neka velika, ljudem podobna bitja, a nobenkrat niso prišla dovolj blizu, da bi mogla razločiti, ali so to živali ali pravi ljudje. Ko je pa nekega dne lord gradil hišici prizidek, so pridrvele mimo opice.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Ako mi hočete napraviti veliko uslugo, za katero vam bom vselej hvaležna, morate osebo, ki ji boste izročili pismo, zapustiti in potem ne smete nocoj biti več v njeni bližini.«

Še preden sem mogel na to kaj odvrniti, je izginila. Iz nekolike razdalje sem slišal, da je zabrnal avto, in ko je tačas priteknel po stopnicah Smith, sem mu kar moči na kratko poročal o pripetljaju. Prijatelj me je resno poslušal; potem pa mu je divji nasmeh zaigral okrog ust. »To je visoka karta, izigrana proti meni. Toda o n ni vedel, da imam jaz še višjo!«

»Kaj? Ali poznaš mlado žensko?!«

»Ona je najbolj nevarno orožje v sovražnikovi orožarni, Petrie. Toda ženska je dvorezen meč in nezanesljiva. V najino srečo se je polastilo nenadno, za orientalko značilno nagnjenje do tebe. Da, ti skomigavaš z rameni — pa je tako. Bila je poslana, da spravi to pismo v moje roke. Daj mi ga!« — Dal sem mu ga. — »Uspelo ji je. Poduhaj!«

Ko mi je pomolil ovitek pod nos, sem z občutkom neugodja spoznal tisti svojevrstni vonj z mize sira Crichtona.

»Ti veš, kakšne posledice je imelo to za sira Crichtona. Moreš še dalje dvomiti? Mlada ženska ni hotela, da bi tebe zadela ista usoda kot mene.«

»Smith,« sem z negotovostjo odgovoril. »Slepo sem ti sledil v to strahotno stvar, ne da bi bil zahteval kakega pojasnila; zdaj pa hočem in se ne ganem z mesta, dokler ne zvem, kaj je prav za prav v vsem tem.«

»Le nekaj korakov še — stari tovariš — do onegale voza. Tu si nisva varna življenja. Ah — zaradi strelav iz revolverja in sličnih reči se ti ni treba bati! Možakar, čigar pomagači naju zdajle zasledujejo, meni, da bi bilo zanj nečastno uporabljati tako izdajalsko orožje.«

Samo trije taksiji so stali na oglu in ko sva stopila v prvega, je nekaj švignilo za las mimo mojega ušesa, po čudežnem naključju sgrešilo Smitha in sfrčalo čez avto, najbrž v dvorišni vrt. »Kaj je bilo to?« sem zaklical.

»Le brž vstopiva — hitro!« je šepetal Smith. »To je bil atentat št. 1. Več ti trenutno ne morem reči. Voznik ni ničesar zapazil. Petrie, potegni okno na tvoji strani gor in glej skozi šipo zadaj! Hvala Bogu! Se že peljemo!« Urno sem se ozrl. »Nekdo je stopil v naslednji avto. Zasledujejo naju!« Nayland Smith se je naslonil nazaj in se trpko nasmejal. »Petrie, ako bom srečno ušel iz te zasede, mislim, da me ščiti čudežna sila.«

VZGOJNI KOTIČEK

Razočaranje

V šoli razdeljujejo spričevala. Vse je nemirno, razburjeno; veselje se prepleta z žalostjo, z razočaranjem. S trepetajočimi rokami prejema učenci od svojega razrednika letni obračun. Le nekateri prihajajo pred kateder mirni in samozavestni. Razrednik jih dobro pozna. Za vsakega ima pripravljeno prijazno in vzpodbudno besedo. Pa tudi grešnike svari in tolaži.

V zadnji klopi nekdo neutolažljivo joka. To je Gornikov Boris, leni, neolikani in predrzni dijak, nedostopen za vse očetovske opomine svojega razrednika. Sedaj pretaka solze, ker se boji svojih staršev.

Pozno popoldne je že, a Borisa še ni domov. V družini vlada razburjenje. Mati se odloči, da pohiti v šolo povprašat, kaj je z njenim sinom. Vsa razburjena in žalostna potrka na vrata ravnateljve pisarne in vstopi. »Kje je moj Boris?« vpraša predrzno ravnatelja. »Vaš sinček je zjutraj zapustil šolsko poslopje,« odgovori mirno ravnatelj. Morda ima slabo vest, ker ima pet slabih redov, a verjemite mi, da se vrne.«

»Pet slabih redov ima?« se začudi mati. »Vedela sem, da bo zaostal, ker so ga sovražili vaši profesorji. Moj Boris mi je večkrat pravil, kako lepo je odgovarjal latinščino, matematiko, zgodovino in druge predmete, a je kljub temu dobival slabe ređe. Profesorji bodo krivi, če se mu bo kaj pripetilo.«

V ravnateljevi duši je kipelo, a jo je kljub temu mirno vprašal: »Kolikokrat pa ste bili v šoli v tem šolskem letu?« »Nikoli,« mu je odgovorila mati, »ker nisem imela časa.« »Ali niste morda tudi vi krivi sinovega neuspeha?« je nadaljeval ravnatelj. »Nestotokrat vas je nalagal in vi ste mu sveto verjeli vse, kar je slabega povedal o profesorjih. Morda ste tudi sami pred njim zabavljali čez profesorje in tako podpirali njegovo predrznost, upornost in lenobo.«

Začudeno je mati pogledala ravnatelja in beseda ji je zastala v grlu. V tem pa je zo-

pet nekdo potrkal na vrata. Vstopil je Borisov oče in ves srečen povedal, da se je vrnil izgubljeni sinček. Vsa vesela in zadovoljna je odhitela presrečna mati proti domu, da bi čimprej objela svojega nadebudnega sinčaka-dinčka.

Jabolko res ne pade daleč od drevesa.

Drobne vesti

Iz Trsta

RAZSTAVE

Dolina

Ravnateljstvo slovenskega industrijskega strokovnega tečaja vabi na razstavo risb in ročnih del, ki bo v naših šolskih prostorih na ogled občinstvu 17. in 20. junija.

Učenci in učenke državnega industrijskega strokovnega tečaja na Opčinah priredijo ob zaključku šolskega leta 1953-1954 šolsko razstavo svojih izdelkov.

Razstava je odprta do vključno 20. junija nepretrgoma od 10. do 19. ure.

Nižja slovenska industrijska strokovna šola v Rojani priredi razstavo deških in dekliskih izdelkov, ki bo odprta vsak dan od 9. do 13. in od 15. do 19. ure do ponedeljka dne 21. junija.

OTROKE JETICNIH

misli Zavod za zavarovanje (INPS) poslati v počitniške kolonije. Zavarovanci naj vložijo prošnje za svoje 6 do 12 let stare otroke na sedežu Zavoda v Ulici Coroneo 2, in sicer pri okencu št. 8.

TAKO ZVANO TRZASKO POLETJE

bodo uradno otvorili 13. junija na gradu sv. Justa s filmskimi predstavami. Operna sezona prične 7. junija z Viljemom Tellom.

Iz Gorice

ZIDARSKI TEČAJ V GORICI

Urad za nameščanje delavcev obvešča brezposelne, stare od 18. do 40. leta, da se lahko vpišejo v šestmesečni tečaj za zidarje.

OPOZORILO

Uprava »Novega lista« v Gorici javlja naročnikom in vsem, ki si želijo list naročiti, da ima svoje prostore na Travniku št. 18 II. nad. levo. Sprejema vsak dan od 10. do 12. in od 15.30 do 17. ure razen ob nedeljah in praznikih.

Sportni pregled

Kolesarska dirka se je torej zaključila z zasluženim zmago 24-letnega Švicarja Carla Clericija, ki se je vso dirko junaško boril in delno rešil čast te pomembne športne prireditve. Koblet in Coppi sta si zaradi neborbenosti nakopala precej nasprotnikov. Prvič se je zgodilo, da ni samo zmagovalec, ampak tudi drugoplasirani kolesar na »giru« inozemec. Lestvica izgleda takole: 1. Clerici, 2. Koblet, 3. Assirelli, 4. Coppi, 5. Astrua, 6. Magni. Bartali je zasedel 13. mesto. Svetovno mnenje bi mogli označiti takole: »Giro« postaja samo neka vrsta trgovine, Coppi ni večampionissimo, Van Steenberg je najpametnejši, ko si je osvojil glavni del »girovih« blagajn, čeprav je v splošni lestvici šele na 34. mestu.

Naposled se je približal trenutek, pričakovano s tolikšno nestrpnostjo. Pričelo se je svetovno nogometno prvenstvo. V sredo so se pomerili: Jugoslavija-Francija v Lausani, Brazilija-Mehika v Ženevi, Avstrija-Skotska v Zuerichu in Urugvaj-ČSR v Bernu. Jugoslavija je na prvi tekmi nastopila v olimpijski postavi, le Milutinovič je zamenjal na levem krilu Ognjanova.

Ko je bil že list v stroju, smo zvedeli, da je Jugoslavija premagala Francijo z 1-0. Gol je zabil Milutinovič.

Celjan Lorger je v teku na 110 m čez ovire dosegel s časom 14.5 nov jugoslovanski državni rekord in istočasno najboljši letošnji rezultat v Evropi. Pokazal pa je tudi izvrstno formo na kratkih progah. Na 100 m je dosegel čas 10.7.

Mitri je v soboto premagal v Tripolisu v sedmih rundah Spanca Gamero. Popravil je svoj neuspeh, ki ga je doživel pred 14 dnevi.

Fantastični metalec krogle Amerikanec O'Brien je izboljšal svoj svetovni rekord za 11 cm. Kroglo je zalučal 18.54 m. Pri tem pa je imel kar 5 metrov nad 18.20 m.

V Barceloni se je pred dnevi končalo letošnje svetovno prvenstvo v hokeju na kotalkah. Zmagala je Španija pred Portugalsko, Italijo in drugimi.

Iz žepa je privlekel tobačnico in si polnil pipo. »Hotel si dobiti pojasnila,« je spet povzel besedo. »Dam ti jih — kolikor mi je mogoče. Ti seveda ne razumeš, zakaj pošljejo uradnika britske države najprej v Burmo in se potem nenadoma spet znajde v Londonu kot detektiv. Tu imam pooblastila z najvišjih mest — ker sem čisto slučajno odkril neko sled. Ko sem šel za sledjo, sem dobil dokaze o žitju in zlobnem nehanju neke osebe. Po dosedanem stanju še nisem upravičen imeti ga za pooblaščenca kake azijske sile. Pač pa lahko rečem, da bodo v kratkem predloženi londonskemu poslanku tiste države najostrejši protesti.« Prekinil se je in pogledal nazaj na vozilo, ki nam je bilo neprestano za petami.

»Dokler ne prispemo domov, se nam je komaj česa bati,« je pojasnjeval. »Zato pa potem tembolj. Toda da se vrnem k stvari: ta mož, ki je ali fanatik ali plačan zastopnik, je brez dvoma najbolj nevarno bitje, kar jih trenutno živi. Zna vse kulturne jezike in večino divjaških narečij. Pozna vsa torišča umetnosti in znanosti, ki so ga naučila sloveča vseučilišča. Zna pa tudi nekatere tajne umetnije in panoge ved, ki jih nobena sodobna univerza ne more naučiti. Ima možgane treh veleumov. Umski velikan!«

»Ne razumem tega!«

»In kar se tiče njegovega poslanstva: kaj je povzročilo smrt Julesa Fourneauxa v pariški operi? Njegova srčna slabost? Ne — on je moral umreti, ker je s svojimi zadnjimi predavanji dokazal, da ve za ključ k skrivnosti v Tongkingu. Kaj se je zgodilo z velikim generalom Stanislavom? Ugrabitve? Samomor? Nič z vsem tem!

Razumel je rastočo nevarnost za Rusijo; vedel je resnico o Mongoliji. Zakaj je bil umorjen sir Crichton Davey? Če bi knjiga, ki jo je pisal, ugledala luč sveta, bi dokazala, da je on edini Anglež, ki je spoznal važnost tibetskih meja. In, Petrie, lahko ti dam sveto zagotovilo, da so to le trije posamezni primeri. Da bi bil kje kdo, ki bi vzbudil zapad, da bi ta doumel vzhod, ki bi gluhece naučil poslušati in slepce spregledati, da milijoni čakajo na svojega voditelja — ta bi bil zapisan smrti. In vse to je le en del tega hudičevega gibanja. Vso zmago lahko zdaj le domnevam.«

»To je skoraj neverjetno, Smith! Kateri pokvarjeni um pa nadvlada to skrivno gibanje?«

»Misli si koga, ki je velik, vitek, tigrski, visokoplečat, s čelom Shakespeareja in obrazom satana, s skoraj obrito glavo in z mandeljastimi, hipnotskimi očmi mačje zelene barve. Daj mu vso kruto vzhodnjaško prekanjenost, nakopičeno v velikanskem razumu, daj mu vse vire nekdanjih in sedanjih znanosti in vso pomoč bogate vlade — ki sicer zmerom zanikuje njegovo bit. Predstavlja si takšno bitje, pa imaš duhovno podobo dr. Fu-Mančuja — rumene nevarnosti, utelešene v enem človeku!«

Zayatski poljub

V svoji sobi sem se spustil na stol in hlastno popil veliko čašo konjaka.

»Dosljej so naju zasledovali in opazovali,« sem rekel. »Zakaj nisi poskusil speljati zasledovalca na napačno sled?«

(Nadaljevanje prihodnjic)

GOSPODARSTVO

LISTNE UŠI

Listne uši so zelo razširjene, saj napadajo večji del naših kulturnih rastlin. Z dolgim sesalom srkajo sok iz notranjosti rastlin, ki zaradi tega slabijo. Napadeni listi se navadno zvijejo ali kodrajo, pozneje porumenijo in odpadejo. Tudi mladice oziroma mladi poganjki so prečestokrat polni uši in se zato ne razvijajo povoljno: mnogokrat se zvijejo, pozneje pa prezgodaj posušijo.

Poznamo celo vrsto listnih uši, najbolj škodljive pa so: zelene, ki napadajo jablane, slive in češnje, breskve, pa tudi vrtnice, različno povrtino in cvetlice; črne napadajo češnje, breskve, potem pa fižol, peso in celo vrsto drugih rastlin; na breskvah dela velikansko škodo medena uš. Ohrovt (vrzote) in kapus, špinačo, repico napada mokastra zeljna uš itd.

Življenjski potek listnih uši

Zimo prebijejo listne uši v jajčecih, ki večkrat pokrivajo cele poganjke. Iz teh jajčec (zimskih) se izležejo samo samice. Te ne odlagajo jajčec, temveč kotijo jalorodno (brez predhodne oploditve) zopet samo samice, ki se enako množijo naprej skozi nekaj — tudi do 20 — rodov, posebno v neprevročih poletjih. Vse te samice so večinoma nekrilate in zato ostanejo vedno na isti rastlini, če jih mravlje ne prenesejo na drugo. Manjši del samice pa je krilat in te lahko odletijo na sorodno rastlino, katero zopet okužijo.

Samci se pojavijo komaj proti jeseni in so krilati. Ti oplodijo samice, ki začnejo odlagati zimska jajčeca. Neke vrste listnih uši odlagajo jajčeca vedno na isti rastlini, kjer so dotlej živlele in zato jih imenujemo enodomne. Poznamo pa več vrst listnih uši, ki so dvo-domne, kar pomeni, da srkajo sok in s tem delajo škodo na eni vrsti rastlin, zimska jajčeca pa odložijo samice na drugo vrsto rastlin, ki ni niti sorodna.

Škodljivost listnih uši

Ze zgoraj smo povedali, da listne uši srkajo sok iz rastlin, katere s tem šibijo. Ni pa to edina škoda, ki jo povzročajo. Listne uši izločajo namreč sladke iztrebke, ki gredo v slast mravljam. Zato pa imajo mravlje interes, da se listne uši čim bolj razširijo, in jih zato tudi prenašajo na druge rastline. Na

Reja puranov

Eno največjih vzrejališč puranov v Italiji je v Giovenzanu (Pavia), ki je last dr. Camussone. Goji ameriško pasmo »bronzato«, katero smatra za najboljšo, saj mu da 4 mesece težke purane s težo 5.5 kg, pri 8 mesecih pa dosežejo težo tudi preko 12 kg. Purice začnejo nesti marca in znesejo povprečno 70 jajc na glavo: laneko leto je bil dosežen rekord 107 jajc.

Najbolje se obnesejo aprila do prve polovice maja izvaljeni purančki. Valenje traja 28—30 dni. Komaj izvaljeni purančki ostanejo prvih 48 ur brez vsake hrane. Nato jih začnemo krmiti z ribami in v mleku namočenim kruhom in kuhanimi jajci. Purančki od 8 do 10 dni stari začnejo dobivati krmisko mešanico, ki je sestavljena iz 50 kg kornuzne moke, 15 kg živalske moke (mesne moke, ribje moke, sviloprejkine hube-crisa-

iztrebkih se razvijejo tudi nekatere glivice, ki povzročajo na rastlinah neko črno sajasto prevleko, vsled česar se zaustavi dihanje v listih in zelenih delih rastline ter ista izhira. Listne uši širijo tudi različne rastlinske bolezni, predvsem tako imenovane virusne (virus=kužilo). Siva breskvina uš n. pr. povzroča krompirjeve virusne bolezni, zaradi katerih se krompir hitro izrodi, degenerira.

Zatiranje listnih uši

Največ zaleže, če uničiš prezimujočo zalego. To dosežemo, če pozimi škropimo z drevesnim karbolinejem, kot sta neodendrin ali fitodrin. Poškropiti pa moramo celo rastlino, posebno močno pa deblo, po katerem n. pr. malo škropiva teče v zemljo, ker mnoge uši prezimujejo na deblu tik ali pa celo že v zemlji.

Neposredno pred začetkom rasti ali tudi še pozneje uničujemo zalego listnih uši s fosfornimi esteri kot so »carposan«, »toxfid«, »linge 25« in drugi.

Pred dvajsetimi leti smo listne uši uničevali tudi z izvlečkom iz kvasijevega lesa, kateremu smo dodali 1% mazavega mila. Mnogi smatrajo še danes to sredstvo za najbolj primerno.

V zadnjem času se za uničevanje listnih uši vedno bolj uveljavljajo sistemski pripravki, kot so »pestox 66« in drugi. S temi pripravki poškropimo rastlino in v teku 2—3 dni preide — recimo pestox 66 — v notranjost skozi mlado tkivo, kjer se združi s sokom. Vse živali, ki bi srkale ta sok — listne uši, kaparji, rdeči pajek itd. — poginejo. Vedeti pa moramo, da vpliva »pestox 66« okoli 5—6 tednov in zato ne smemo tega pripravka uporabljati vsaj zadnjih 7 tednov pred obiranjem sadja. Za uničevanje listnih uši na povrtini ni to sredstvo primerno, pač pa za cvetlice, predvsem za vrtnice.

Pri uporabi enega ali drugega pripravka proti listnim ušem se moramo prej informirati, je-li dotično sredstvo škodljivo ljudem in živalim ali ne. Na vsak način se moramo strogo držati navodil, ki naj jih prodajalec nudi.

Opomba: Ob sklepu lista smo zvedeli, da je oblastveno ukinjena prodaja vseh sistemskih pripravkov, kot je »pestox 66«, ker je bilo nekoliko primerov zastrupitve.

lidi, lupine od ostrig, kostne moke), 10 kg otrobov, 10 kg lupljenega ovsa, 10 kg riževih drobcov, 5 kg ješprenja, vse skupaj premešano z ribjim oljem (100 gramov na 60 kg mešanice). Mešanici dodamo tudi nekoliko rudnin (klajnega apna) in vitaminov. Poleg mešanice dobijo purančki tudi zelenjadi in kuhanih jajc.

Teden stare purančke spustimo že na pašo, a ne na rosno travo, še manj pa na ozeblo od slane. Vedno moramo paziti, da so purančki na suhem, ker je vlaga njihova smrt.

Strojno in ročno delo

V eni uri pokosi kosec 250 kv. m senože-
ti, kosilnica 3.600 kv. m; kosec pokosi 200 kv. m žita, žetvenica 4.500 kv. m; z lopato obdela človek v eni uri 20 kv. m, z motornim obdelovalnikom 500, s traktorjem pa 900 kv. m.

NAPENJANJE PRI ŽIVALIH

Zadnjič smo omenili to bolezen, ki povzroči pri nas sleherno leto kakšno žrtev. Navadno napade samo prežvekovalce. Pri teh se v vampu razvije mnogo sape, mnogo plinov, ki napnejo zadnji del živalskega telesa. Vsled tega trpi celotni krvni obtok, pljuča se stisnejo in s tem nastane velika nevarnost za življenje živali.

Vzroki: Napenjanje nastopi pri živalih, ki požrešno žrejo sočno travo, mlado deteljo, lucerno, ajdo, grahorico ali pa krmo, ki je še rosna ali ki se je ugrela, ker je več časa ležala na kupu in je v tem nastalo kipenje-vretje. Bolezen povzroči tudi krmljenje z zeljnatimi in repnimi listi, krompirjevo, pozelenelim krompirjem itd.

Znaki: Vamp se napne, leva lakotnica popolnoma izgine in je tam koža tako napeta kot na bobnu; v očeh živali opazimo nekaj strah, žival sunkoma diha, nemirno prestopa z zadnjimi nogami, s katerimi suva proti vampu, pogostoma in v malih količinah izpušča seč in blato, pozneje se začne tresti, potiti, omahuje in se zopet dviga. Če ni hitra pomoč pri roki, žival pogine zaradi zadušitve.

Zdravljenje: Čim opazimo prve znake, moramo nekoga poslati po živinozdravnika, drugi naj poišče trokar, katerega se gotovo dobi v vsaki vasi, gospodinja pa naj skuha kamilčin čaj, katerega nekoliko razredimo z vodo in zlijemo živali v gobec. Medtem postavimo žival tako, da ima prednje noge znatno višje od zadnjih; istočasno naj nekdo gneto napeto lakotnico, drugi naj si z oljem namaže roko in iztrebi blato iz črevesa, mogoče bodo plini našli izhod skozi črevesje. Če so začeli plini uhajati, začnemo žival voditi, če le mogoče, po strmi poti navzgor.

Če pa ni opaziti pojemanja napetosti, pač pa da nevarnost raste, in če ni upanja, da pride živinozdravnik pravočasno, potem ostane kot zadnje sredstvo trokar.

Trokar je bodalo, ki ima na obeh koncih odprto nožnico, tako da ost-špica gleda iz nožnice. Na najbolj napetem delu leve lakotnice ostrizemo nekaj dlake in nastavimo trokar — z nožnico vred — na dotično mesto v smeri kolena desne noge. Trokar držimo ročaj, da se bodalce z nožnico zarije do ročaja globoko v vamp. Nato počasi vlečemo bodalce iz nožnice — ta ostane na svojem mestu — in pustimo počasi uhajati pline. Bodalca ne smemo popolnoma izvleči iz nožnice, ker bi plini uhajali prehitro in bi to živali škodilo. Ko so plini zapustili vamp in je lakotnica zopet naravna, izvlečemo bodalce, nožnico pa zamašimo in pustimo na svojem mestu še par ur, če bi se napenjanje ponovilo.

Tako operirani živali moramo dati nekoliko z vodo razredčenega žganja, ki bo zaustavilo vretje krme in s tem tvorbo plinov v živalskem želodcu. Po nekaj urah izvlečemo še nožnico in prebodeno mesto razkužimo z žganjem ali drugim razkužilom.

UMETEN RASTLINSKI GNOJ

napraviš iz ostankov (slama, listje, strnje, skorje ali lubadovina itd.), če primešaš vsakim 100 kg te mase po 3 do 5 kg apnenega dušika ali cijanamida (calcio-cyanamide — črni prah). Moraš pa paziti, da se masa preveč ne ugreje. Toplota v kupu ne sme presegati 50 stopinj C in če bi se približala tej meji, moraš kup polititi z mrzlo vodo.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 4: Ali mislite tudi Vi, da zametuje denar, kdor škropi trte z močnejšo modro galico kot 1%?

Odgovor: Naši pradedje niso poznali ne oidija, ne peronospora, ne trtne uši. Zanje je bilo gojenje trt kaj enostavno. Ko se je pojavila v Evropi peronospora, so poskušali vse mogoče, da bi očuvali trte pred to boleznijo. Mnogo let so vinogradniki v naših krajih škropili trte z raztopino, ki so jo dobili iz 8 kg modre galice, 15 kg apna in 100 litrov vode. V poznejših letih, ko je znanstvo zatiranje bolezni temeljito preučilo, so vinogradniki škropivo vedno bolj redili. Kjer danes vodijo točne račune o delu in stroških, o sredstvih in njih učinku, tam le še prav redki škropijo z raztopino modre galice, ki bi dosegla 1%. Največkrat se zadovoljijo s 3/4% raztopino, kar pomeni, da raztopijo v 100 litrih vode komaj 3/4 kg modre galice. Glavno je, da je škropivo pravilno pripravljeno in da se nanese na trte v obliki meglice, ki delce bakra enakomerno razdeli po trti in njenih listih. Dober razpršilnik pri škropilnici mnogo več zaleže kot močna raztopina, ki je pravo zametavanje denarja.

Vprašanje št. 5: Kako bi dosegla, da bi dobile moje hortenzije cvete modre barve?

Odgovor: Za letos je to že prepozno, ker hortenzije že začenjajo cveteti. Lahko pa poskrbite, da bodo tako cvetele prihodnje leto. Vendar Vas opozarjamo, da lahko spremenimo barvo samo tistim hortenzijam, ki cvetejo rožnato. Tem lahko spremenimo barvo v rdečo, modro ali v oranžno. To dosežemo z nekim ameriškim gnojilom, ki se prodaja v trgovinah pod imenom »vigorflor«. Skoraj gotovo vsebuje to gnojilo tudi galun, zeleno ali železno galico »vigorflor« in druge snovi, katerih sestavo proizvajalec drži tajno. Z navedenim gnojilom je potrebno gnojiti od marca do junija, najbolje vsak mesec enkrat. Za vsako navedenih barv velja posebno gnojilo.

Vprašanje št. 6: Kupil sem stavbno parcelo, ki meji na hišo, last tistega, ki mi je parcelo prodal. Hiša ima odprti dve okni na mojo parcelo, a se je pro-

dajalec ob pogodbi obvezal, da ju bo dal zazidati. Sedaj pa je hišo kupil neki sosed, ki noče o zazidanju oken nič slišati, češ da je hišo kupil tako, kot sedaj stoji. Kaj naj naredim?

Odgovor: V breme vaše stavbne parcele obstoji služnost, ki jo zakon imenuje »služnost, določena od družinskega glavarja«. Ko bi hiša in vaša stavbna parcela ne bili nekdanj last istega gospodarja, ki je seveda lahko odpiral okna iz svojega na svoje, bi sedanji lastnik hiše ne imel pravice do odprtih oken na vašo parcelo, če ta njegova pravica ne izhaja iz zemljiške knjige, ali če te pravice ni priposestvoval. Ker pa je prejšnji lastnik hiše pred prodajo imel odprta okna na svojo, sedaj vašo stavbno parcelo, ima tudi vaš sosed, ki je hišo kupil z okni, isto pravico imeti odprta okna na vašo parcelo, če pri pogodbi, s katero je hišo kupil, ni bilo izrecno in pismeno določeno drugače. Je to ena izmed zelo nevarnih določb italijanskega civilnega zakonika, na katero po navadi pri sklepanju pogodb pozabljamo.

dr. F. T.

KAVA SE DRAŽI...

Tekom leta dni se je kava podražila skoraj za polovico, to pa ne samo pri nas, temveč še v večji meri v drugih državah. Podražila se je predvsem v Braziliji, kjer pridelajo skoraj dve tretjini vse kave, ki pride na svetovni trg. Verjetno je, da se bo kava še dražila vse dotlej, dokler ne bodo obnovljeni med vojno propadli nasadi, kar more trajati še par let.

Našega delovnega človeka podražitev kave ne bi smela vznemirjati. Saj imamo tako izborna nadomestila na eni strani v ječmenu, na drugi pa v mleku. In mleka je pri nas dovolj, celo preveč in tudi predrago ni! Poleg tega je mleko zdrava in popolna hrana, saj vsebuje vse, kar potrebuje človekovo telo za razvoj. Kava pa vsebuje le nekoliko dražila, hranil pa samo toliko, kolikor jih imata priloženi sladkor in mleko.

Valuta . tuji denar

Dne 16. junija si dal ali dobil za:

ameriški dolar	626—628 lir
funt šterling	1640—1690 lir
100 dinarjev	107—109 lir
100 franc. frankov	170—174 lir
avstrijski šiling	23,75—24,75 lir
švicarski frank	146—147 lir
pesos	22—24 lir
zlato	715—717 lir

TEDENSKI KOLEDARČEK

19. junija, sobota: Gervazij, Mileva
 20. junija, nedelja: Silverij, Menadej
 21. junija, ponedeljek: Alojzij, Miloš
 22. junija, torek: Ahacij, Gostimir
 23. junija, sredo: Eberhard, Vičeslav
 24. junija, četrtek: Janez, Janislav
 25. junija, petek: Viljem, Grlica

Slovenske sv. maše v Gorici ob nedeljah in praznikih:

V stolnici: ob 6. uri; na Travniku ob 6. in 9. uri, blagoslov je popoldne ob 3. uri. Na Placuti ob 10. uri. Pri sv. Ivanu: ob 8. uri; ob 20. so litanije z blagoslovom.

MALI OGLASI

URADNICA z znanjem slovenščine, srbohrvaščine ter italijanščine išče primerne zaposlitve. Ponudbe sporočite na tel. št. 7700.

19-LETNA ŠIVILJA s štiriletno prakso išče dela. Ponudbe pošljite na upravo lista.

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S. Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pozor!

DARILNE POŠILJKE
 naročajte pri stari,
 svetovnoznani, v tej
 stroki specializirani in
 vodilni tvrdki Vašega
 zaupanja

CITRUS

IMPORT - EXPORT

LASTNIK ALEKSANDER GOLJEVŠČEK

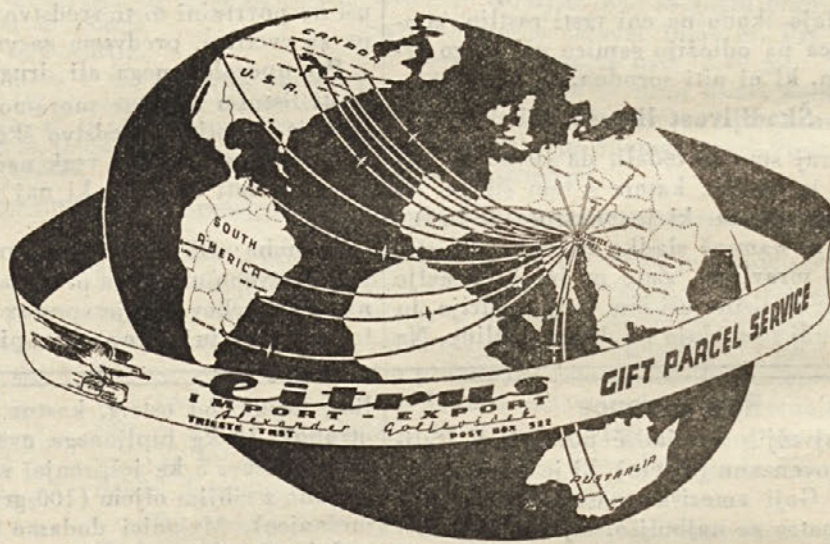
TRST

UL. TORREBIANCA 27 - TELEFON 24467

POŠTNI PREDAL 522

kjer boste najsolidneje
 postreženi

Tvrdka uživa svetoven sloves zaradi rekordne hitrosti v odpošiljanju, zaradi dobave kakovostnega prvovrstnega blaga in najsolidnejše postrežbe

Poleg živil po naročilu in v skrbno sestavljenih brezarinskih standardnih paketih pošiljamo tekstilno blago, obutev, namizni pribor, porcelan, zdravila, radijske aparate, bicikle, motocikle, motoscooterje, harmonike in druga glasbila, pisalne in računske stroje, šivalne stroje, električne sesalce za prah, električne hladilnike (frižidere), gospodarske stroje in sploh vse potrebščine za gospodarstvo in gospodinjstvo

• PRIPOROČAJTE NAŠO TVRDKO VSEM IN VSEPOVSOD •

Pozor!